

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
โครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน
ปีงบประมาณ 2556

คู่มือ

การอบรมเชิงปฏิบัติการส่งเสริมการอ่าน
ระยะที่ 1

ณ โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ (ศรีวัฒนานุกูล)
ตำบลอรัญราษฎร์ อำเภออรัญราษฎร์
จังหวัดนครนายก

วันที่ 18 มกราคม 2556

โครงการบริการวิชาการแก่ชุมชน
สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กำหนดการการอบรมเชิงปฏิบัติการส่งเสริมการอ่าน ระยะที่ 1

วันที่ 18 มกราคม 2556

โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ (ศรีวัฒนานุกูล) บ้านเกาะวัด ตำบลองครักษ์ อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก

08.00-09.00	ลงทะเบียน
09.00-11.30	เปิดกิจกรรมการส่งเสริมการอ่าน โดย นางสาวสุประภา ศรีทอง <u>กิจกรรมครู</u> -สาระนั้น่ารู้กับแท็บเล็ต โดย นายทรงยศ ชันบุตรศรี, นางสาวสุประภา ศรีทอง -การเรียนรู้การสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศ OPAC จากเว็บไซต์ของสำนักหอสมุดกลาง โดย นางมาลินี ภูหมั่นเพียร -การยืม-คืนหนังสือของสำนักหอสมุดกลางและหอสมุดองครักษ์ โดย นางสาวน้ำเงิน เฉลียวพจน์ <u>กิจกรรมนักเรียน</u> -ฐานที่ 1 แนะนำหนังสือที่ชวนอ่าน โดย นางจุฑาทิพย์ สุระประจิต และนางพิมลฤทัย ศรีมงคล -ฐานที่ 2 นิทานของเรา โดย นางสาวสุพินยา ศรีกุล และนางสาวเอื้องฟ้า แป้นแก้ว -ฐานที่ 3 เกมวิทย์-คณิต โดย นายเกียรติศักดิ์ หงษ์อินทร์ และ นางสาวพิมลพรรณ มูลเจริญ
11.30-12.30	พักรับประทานอาหารกลางวัน
12.30-15.00	<u>กิจกรรมครูและนักเรียน</u> - ฐานที่ 1 ภารกิจสารานุกรมอิเล็กทรอนิกส์ โดย นางสาวสุประภา ศรีทอง, นายทรงยศ ชันบุตรศรี, นางมาลินี ภูหมั่นเพียร และ นางสาวน้ำเงิน เฉลียวพจน์ - ฐานที่ 2 -อาเซียนแสนสนุก และสนุกกับ การพับกระดาษ การเล่นเกม และการอ่าน โดย นางจุฑาทิพย์ สุระประจิต, นางสาวสุพินยา ศรีกุล, นายเกียรติศักดิ์ หงษ์อินทร์, นางพิมลฤทัย ศรีมงคล, นางสาวเอื้องฟ้า แป้นแก้ว, และ นางสาวพิมลพรรณ มูลเจริญ
15.00-16.00	ประเมินและปิดกิจกรรม

โครงการบริการวิชาการแก่ชุมชน
สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กิจกรรมช่วงเช้า

- สาธิตนำรู้จักกับแท็บเล็ต
 - การตั้งค่าเครื่อง
 - การใช้โปรแกรมสำหรับวาดภาพ
 - การทำหนังสือด้วยแท็บเล็ต
 - การประดิษฐ์ปากกาแท็บเล็ต หรือ Stylus ด้วยตนเอง
- การเรียนรู้การสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศด้วย OPAC จากเว็บไซต์ของสำนักหอสมุดกลาง
 - แนะนำวิธีการใช้ OPAC ในการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งครอบคลุมทั้งสำนักหอสมุดกลาง หอสมุด มศว องค์กรักซ์ และห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
 - แนะนำเทคนิควิธีการกำหนดคำค้นเพื่อใช้ในการสืบค้นด้วยวิธีต่างๆ
- การยืม-คืนหนังสือของสำนักหอสมุดกลางและหอสมุดองค์กรักซ์
 - แนะนำวิธีการบริการยืม-คืนของสำนักหอสมุดกลาง หอสมุด มศว องค์กรักซ์ และห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์
- แนะนำหนังสือที่ชวนอ่าน
 - แนะนำหนังสือ เช่น นิทาน สารานุกรม เกม
- นิทานของเรา
 - การเล่านิทาน พร้อมการแสดงออกท่าทาง ศิลปะโดยวัสดุจากธรรมชาติ ประกอบโดยใช้หนังสือนิทาน
- เกมวิทย์-คณิต
 - เป็นเกมการทดลองวิทย์ๆ เกี่ยวกับแรงดันอากาศ
 - เป็นกลทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้เชือกเป็นอุปกรณ์
 - เป็นความมหัศจรรย์ของตัวเลข โดยใช้หลักการ บวก ลบ คูณ หาร

กิจกรรมช่วงบ่าย

- มารู้จักสารานุกรมอิเล็กทรอนิกส์
- อาเซียนแสนสนุก และ การพับกระดาษ สนุกกับเชือก และการอ่าน

Last Line

อุตสาหกรรมการพิมพ์ สู่การเป็นเมืองนักอ่าน

การได้รับสถานะให้เป็นเมืองหนังสือโลกในปี 2556 จากการเลือกขององค์การยูเนสโก ทำให้กรุงเทพมหานคร ได้รับการจับตามองต่อการเป็นเมืองนักอ่านได้อย่างที่ใคร่หรือไม่ ทั้งแนวโน้มของการอ่านหนังสือของคนไทย สภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยหรือเปล่า การกระจายหนังสือไปสู่พื้นที่ต่างๆ หรือแม้กระทั่งความเท่าเทียมของคนตาดีกับผู้พิการทางสายตา หลายประเด็นที่เรากำลังตั้งคำถามกับความพร้อมที่เราได้รับหน้าที่นี้ว่าเราพร้อมหรือยังกับการเป็นเมืองนักอ่านที่ไม่ได้หยุดอยู่แค่ 7-8 บรรทัดต่อปี

Read To Growth

หนังสือเด็กในวันนี้

คุณระพีพรรณ พัฒนาเวช นักทำและพัฒนาหนังสือเด็ก

ในโลกของหนังสือเด็กตามร้านหนังสือชั้นนำอาจดูมีให้เลือกสรรเยอะแยะ แต่หากตั้งคำถามลงไปในเรื่องเนื้อหาและการนำเสนอของหนังสือเด็กในแต่ละเล่มนั้นย่อมเป็นที่น่าสนใจว่ามาตรฐานความเหมาะสมของการนำเสนอจากผู้ผลิตและความรู้ของผู้ซื้อนั้นมีมากน้อยแค่ไหนและพฤติกรรมการถ่ายทอดของบุคคลที่ใกล้ชิดผ่านหนังสือเด็กเป็นอย่างไร นี่เป็นจุดเล็กๆ ของวัยเริ่มต้นที่เราควรหันมามอง

เรื่อง : โอมศิริ วิธกุล / ภาพ : จิตสมพงษ์ จิระจิตร

ทำงานหนังสือเด็ก

งานหลักของพี่แต้วคือเดิมก่อนหน้าที่ทำหนังสือภาพสำหรับเด็ก เช่น นิทาน ตอนเริ่มต้นทำงาน เราได้ความรู้ว่าหนังสือภาพมีไว้อ่านให้เด็กฟัง เราก็เลยต้องเริ่มต้นแบบนั้น พอผลิตหนังสือหรือนำหนังสือมาแปลเราต้องใช้เวลาเตรียมตัวกันคืออ่านให้เด็ก ๆ ฟัง นี่คือจุดเริ่มต้นในการทำงาน พอยังทำงานมันไม่ได้ขยายกว้างแต่ลงลึกไปเรื่อยๆ มันก็ทำให้เราเห็นว่าหนังสือมันมีผลต่ออย่างไรต่อเด็กบ้าง หนังสือมันส่งผลต่อพัฒนาการทั้งหมดอย่างไรรอบๆ ด้านของเด็ก ดังนั้นจึงเห็นว่าหนังสือมันสำคัญต่อเด็กมากเลยเลือกมาทำงานทางด้านนี้

วิธีการบอกกล่าวผ่านบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็ก

ทำคอร์สอบรมแต่ก็ไม่ได้ทำเองคนเดียว เพราะมีผู้ใหญ่หรือหน่วยงานที่เข้าใจก็จะไปหาคนมา พี่แต้วก็เข้าไปคุย เขาก็บอกว่าหนังสือเด็กมันสนุกยังไง มันก็คือการสื่อสารกันให้เข้าใจ ทำให้เขารู้สึกเหมือนเด็กนั่นแหละว่าถ้ามีคนมาอ่านหนังสือให้คุณฟัง คุณจะรู้สึกอย่างไร ในทางเดียวกันถ้าคุณเอาหนังสือที่เหมาะสมกับเด็กเด็กก็จะรู้สึกสนุกเหมือนกัน

กลุ่มของเด็กที่ทำงานเริ่มต้นที่ปฐมวัย

กลุ่มที่พี่แต้วทำงานด้วยจะเป็นเด็กกลุ่มแรกของกลุ่มเด็กปฐมวัยคือช่วงหกปีแรก ซึ่งเด็กจะแข็งแรงหรือไม่แข็งแรงทางความคิดก็จะเริ่มที่วัยนี้ เพราะเชื่อว่าเด็กประถมก็อาจพอจะไหว แต่ถ้าเลื่อนไปถึงระดับมัธยมแล้วจะไปชวนเขาอ่านมันคงไม่ไหว ยิ่งเด็กวัยนี้อะไรที่เข้ามาดึงดูดความสนใจไปหมดแต่หนังสือเป็นสื่อที่นิ่งมาก ๆ มันต้องใช้ใจ ความสามารถ ความพยายามในการจดจำเพราะฉะนั้นถ้าเราไม่เริ่มต้นให้เด็กจดจำกับตั้งที่มันนิ่ง ๆ มันจะไม่ทันการณ์ พี่แต้วเชื่อว่ามันต้องเริ่มจากเด็กเล็ก ๆ ที่อ่านหนังสือไม่ออกนี่แหละ วิถีแรกเริ่มเลยคืออ่านหนังสือให้เด็กฟัง จนกระทั่งเขาเห็นว่าหนังสือมันสนุกพอพอแม่เปิดหนังสือมา เด็กก็จะรู้สึกว่าเดี๋ยวเขาจะมีความสุข มันเป็นการส่งสัญญาณแล้วพอถึงเวลาที่เขาต้องอ่านเองมันจะมาโดยอัตโนมัติ

การอ่านหนังสือให้เด็กตั้งแต่ปฐมวัยส่งผลต่อพฤติกรรม

มันไม่ต้องเหนื่อยเลย พี่แตัวทำงานลักษณะนี้มา ยี่สิบกว่าปี เด็กตามขบวนที่พ่อแม่เริ่มอ่านหนังสือให้ฟัง จนถึงอายุยี่สิบสามซึ่งที่เขยเท่าได้กับวัยที่กำลังจะจบจาก มหาวิทยาลัยที่ได้มากับครอบครัวที่เลี้ยงลูกผ่านหนังสือ อย่างเข้มข้น ไม่เคยมีปัญหาเรื่องลูกติดเกม ติดเล่น คือ เกมเล่นเป็น อินเทอร์เน็ตเล่นเป็น คือมันเห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนเพียงแต่ว่าพ่อแม่หรือผู้ปกครองบอกว่า มันเหนื่อย แต่อยากให้อ่านว่าถ้าเรามาเหนื่อยตอนที่เราโต แล้วมันจะเหนื่อยกว่านะ พ่อแม่บางคนอาจต้องไป ประกันตัวลูก ตอนที่เขาโตแล้วความเหนื่อยจะเป็นหลาย เท่ามากกว่า แต่ตอนที่เขายังเด็กเหนื่อยยังงี้ก็แค่อ่านหนังสือให้ฟังเท่านั้นเอง

ระบบการอ่านในโรงเรียนที่ทำให้หนังสือเป็นยาขม

การอ่านแบบหลอกๆ ในโรงเรียน ซึ่งเราพูดถึงในระดับประถมกับระดับมัธยม เราชอบหลอกดวงกันทั้งหมดคือ ทุกอย่างเราวัดจากกระดาษ เด็กถูกสั่งให้ทำบันทึกการอ่านซึ่งจริงๆ แล้วเรากำลังทำการอ่านให้เป็นเรื่องขมขึ้น ทำการอ่านให้เป็นภาระบ้าน ไม่ได้ทำการอ่านให้เป็นความสุข มันตรงข้ามกันนะ เราไม่เคยบังคับให้เด็กทำรายงานจากการดูโทรทัศน์ แต่ในขณะที่เขยกับเขาให้เด็กอ่านแล้วจดบันทึก อ่านแล้วจับใจความ ซึ่งเด็ก ๆ รู้สึกว่าการอ่านมันน่าเบื่อมันเหมือนทำการบ้าน พี่แตัวคิดว่าสิ่งนี้เป็นอะไรที่เราต้องสื่อสารออกไปเรื่อยๆ เราเข้าไคมาแต่โบราณว่าอ่านเพื่อเอาความสุขอย่างเดียวนะ แต่ถ้าจะทำอะไรกับเด็กมันต้องมี ความสนุกและ ความสุขก่อน เด็กถึงจะอยากทำซ้ำ อ่านหนังสือมีความสุขเขาก็อยากอ่าน แต่อะไรที่ถูกบังคับเขาก็ไม่อยากทำ ถ้าเราทำเรื่องการอ่านให้สนุก อบอุ่น มีความรักมีความเมตตาอยู่ในนี้เนี่ย พี่แตัวคิดว่าเราไม่ต้องทำอะไรมาเลย

หนังสือนิทานภาพจะมีเนื้อหาที่สอนและขัดเกลาจิตใจเด็กไปด้วย

ถ้าเริ่มจากเด็กเล็กมาก ๆ ตามวัยที่เขายังไม่มีความรู้หรือพัฒนาการหรือทักษะทางสังคม สังเกตใหม่ว่าหลานหรือลูกเราตอนช่วงวัยหนึ่งถึงสองขวบจะหวง ของหมด เพราะว่าเขายังไม่มีความรู้ทางสังคม ไม่รู้จักแบ่งปัน อันนี้เป็นพัฒนาการตามวัยจริงๆ ดังนั้นคนที่ผลิตหนังสือเด็กก็ต้องเข้าใจเรื่องนี้อยู่ เมื่อหาในหนังสือเด็กต้องตั้งเข้าตัวเด็กหมดไม่ว่าจะเป็นตัวละคร เช่น หมู หมู แมว หรือ กระต่าย ตัวละครเหล่านี้เขาจะยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง ถ้าเราเอาตัวละครที่มีมันซับซ้อนหรือมีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเยอะเกินไปมาอ่านให้เด็กเล็กฟัง เด็กก็จะไม่เข้าใจ อันนี้เป็นองค์ความรู้ที่เราต้องพยายามบอกออกไปหลายแห่ง ซึ่งมีมันทำให้เกิดงานซ้ำรับเรา อย่างครูที่มีอยู่จำนวนหนึ่งตามศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เข้าใจน้อยมากว่าจะเลือกหนังสืออย่างไรให้เหมาะกับเด็ก คุณครูก็ไม่ได้เลือกว่าจะเลือกอย่างไร ลูกถามไปถึงคนที่มีย่านาจอชื่อคือ อดบ. เห็นว่าหนังสือเด็กแบบไหนก็ได้ก็ซื้อ มาสุดท้ายแล้วครูก็ไม่ได้ใช้เพราะมันไม่เหมาะกับวัย รูปเยอะ ตัวหนังสือเยอะ เหตุการณ์ซับซ้อน แลโจทย์ว่า เป็นหนังสือเด็กยังไม่พอต้องแบ่งเป็นระดับของหนังสือเด็กด้วย อันนี้เป็นปัญหาหนึ่งที่ยก มันทำให้เห็นว่าความรู้ของเราทางด้านนี้ยังต้องเติมกันอีกมาก มันมีคนทำงานคนมีย่านาจอชื่อซึ่งมันเป็นคนละคนกัน คนทำงานไม่เข้าใจ คนมีย่านาจอชื่อก็ไม่เข้าใจ สุดท้ายผลลัพธ์ก็มาตกอยู่ที่เด็ก ดังนั้นคิดว่าเราควรเร่งหรือการส่ง ความรู้ต่อการรู้จักเลือกหนังสืออย่างไรให้เหมาะกับเด็ก สิ่งนี้เป็น ความรู้ที่คนยังรู้กันน้อยมาก แล้วมาบอกว่าเด็กไม่อ่านหนังสือ แต่เราต้องขอร้องมาถามตัวเองว่าเราเอาหนังสืออะไรให้เด็กอ่าน ที่มันไม่สนุก ไม่ถูกใจ ไม่ตรงวัย หรือถ้าเกิดโยงไปถึงเด็กโตเนี่ย พี่แตัวพูดเสมอว่า ความต้องการระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก มันมักจะสวนทางกัน เด็กอยากอ่านเล่มสนุก ผู้ใหญ่อยากให้อ่านเล่มดี ความรู้ ก็คือ ความรู้มันไม่สนุกเด็กก็เลยไปหาอะไรที่มันสนุกกว่า

รายการแนะนำหนังสือมีส่วนสร้างแรงกระตุ้นในการอ่านใหม่

ช่วยได้ เพราะที่สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่เข้าถึงทุกคน อย่างน้อยที่สุดพี่แตัวเชื่อว่าคนไทยส่วนมากเขยคือและตัวเองก็ต้องมีหน้าที่รับผิดชอบต่อสิ่งที่มาแนะนำ เลือกรายการที่ดูมาแนะนำอย่างไรที่เขยสนใจหรือไรท์มาแนะนำ อย่างน้อยที่สุดคนที่ไม่คิดจะอ่านซีไรท์หรือไม่คิดที่จะอ่านหนังสือเลย เขาอาจจะเกิดการลองนำมาอ่านดูหรืออย่างบรรณารักษ์เขาอาจจะมีการนำเอาหนังสือมาไว้ในห้องสมุด มันก็มีส่วนโยงใยกันแบบนี้ ถ้าไม่มีการแนะนำผ่านโทรทัศน์เลย คนส่วนมากที่ไม่มีย่านาจอชื่อเข้าร้านหนังสือก็จะไม่มีแรงกระตุ้นที่อยาก จะเข้าหาหนังสือ

หนังสือการ์ตูนชุดความรู้และงานวรรณกรรม

การ์ตูนความรู้เป็นตัวอย่างที่ชัดมาก ว่าเด็กชอบเรื่องสนุก ถึงแม้ว่าอันยังมี ความรู้ไปใช้ขำขม แต่เขยนำมาทำเป็นขนมหวาน เด็กถึงได้อ่านเยอะมาก ถ้าครูมาสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงตรงนี้ ความรู้ในอดีตที่เราพยายามยึดยึดให้เด็กรับอย่างเดียวนำมาแปรเป็น เรื่องสนุกเด็กก็จะเปิดรับมากขึ้น แต่เราก็ไม่ได้อยากให้อ่านการ์ตูนชุดความรู้อย่างเดียวเพราะมันเป็นภาษาพูด ชะเยอะ เด็กจะขาดทักษะทางภาษา แต่ถ้าเป็นวรรณกรรมเขยวชนมันจะมีทักษะภาษาที่งดงาม มุมคิดที่มีมิติ ซึ่งถ้าจะให้เด็กมันต้องแบ่งน้ำหนักมาบ้าง แต่เหมือนตอนนี้เด็กจะหนีไปอ่านการ์ตูน ความรู้ชะเยอะ แต่อะไรที่ไม่รู้ไปอ่านเลย มันก็ลำบากนิดหนึ่ง เราควรจะสอดแทรกอะไรหลายๆ อย่างเข้าไปบ้าง ให้เด็กรู้จักอดทนกับอะไรหลายๆ บ้าง เป็นการฝึกนิสัยไป เรื่องการอ่านมันก็สามารถทำมาขนาดนี้ได้ว่าเราสามารถอดทนกับสิ่งรอบๆ ตัวเราได้บ้างไหม ถ้าเราไม่รู้จัก ความรัก สติ ความดีและความอดทนของเด็ก ในอนาคตก็จะมี

ทุกวันนี้เด็กอ่านหนังสือเพิ่มมากขึ้น

เด็กอ่านมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะช่วงที่มี แอร์ พอดเดอร์ เด็กสนใจที่จะไปร้านหนังสือมากขึ้นสนใจที่จะเปิดดู เราดูจากจำนวนการสมัครสมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดหลายเท่า แต่เราไม่มีนักเขียนวรรณกรรมเขยวชนในประเทศไทยนะ เราไม่มีวรรณกรรมเขยวชนที่คนไทยเขียนขึ้นเอง มันก็อาจจะมีความแฟนตาซีแต่ก็ยังไม่ใช่ชัดเท่าไร เราไม่มีนักเขียนที่เป็นมืออาชีพจริงๆ ออกงานมาสม่ำเสมอ เมื่อยี่สิบปีก่อนยังมีคุณจำลอง ผึ้งชลจิตร แต่ทุกวันนี้ไม่เห็นเลย

งานวรรณกรรมจะไม่มีตำราฐานการอ่านไม่แข็งแรง

มันขึ้นอยู่กับว่าเขามีฐานแข็งแรงขนาดไหน ถ้าเขามีฐานแข็งแรงเขาก็จะกลับไปอ่านหนังสือที่อยากน้อยแต่ ประเด็นปัญหา อย่างงาน วรรณกรรมที่เราคิดว่ามันตายไปแล้ว เท่ากับว่าเราก็ได้สร้างคนที่อ่านงานดีๆ ที่ไม่ใช่แค่ฉาบฉวย งานที่ลึกซึ้ง งานที่มีสติปัญญาในการคิด ไม่ได้หมายความว่าอ่านงานยากแล้วจะต้องเลิกเลย แต่งานยากมันต้องมี ความอดทนในการอ่านระดับหนึ่ง ถ้าฐานเราถ่วงเราคงไม่มีทางไปถึงหนังสือแบบนั้นแน่ งานวรรณกรรมก็หมดลงและประเทศไหนไม่มีงาน วรรณกรรมประเทศนั้นคงล่มตาย มันส่งผลกันเป็นทอดๆ ถ้าเราไม่เริ่มจากฐานที่แข็งแรงมันคงเราคงไม่ต้องไปหา วิชาที่ปลายทาง

“ร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา และทักษะทางสังคมทุกอย่าง เริ่มต้นจากวัยเด็กและหนังสือเด็ก”

“คนรักอ่าน” กับ “รักคนอ่าน”

เรื่อง : งาม เชื้อสถาปนาศิริ / ภาพ : QLF (Quality Learning Foundation)

เท่าที่รู้สึกและสัมผัส ผมคิดว่าคนไทยโดยส่วนมากไม่ค่อยอ่านหนังสือมากนัก และกรุงเทพฯ ก็มีใช้เมืองแห่งการอ่านแต่อย่างใด นั่นทำให้กังวลระคนสงสัย ว่าหน่วยงานรัฐบาลบ้านเราจะรณรงค์ให้กรุงเทพฯ เป็นเมืองหนังสือโลกในปี 2556 ประสบความสำเร็จได้อย่างไรโดยไม่อายชาวโลก

“สำนักงานสถิติแห่งชาติ สํารวจพบว่าเด็กไทยมีสถิติการอ่านหนังสือลดน้อยลง เฉลี่ยเพียง 2-5 เล่ม/ปี ขณะที่เด็กสิงคโปร์ มีสูงถึง 50-60 เล่ม/ปี ไกล่เคียงกับเวียดนามที่ 60 เล่ม/ปี” (สยามธุรกิจ, 8 พ.ค. 2555)

คนรุ่นใหม่กำลังมีปัญหาการอ่านอย่างสาหัส คือไม่อ่าน หรืออ่านน้อยลง แต่หันไปใช้สื่ออินเทอร์เน็ตมากขึ้นโดยเฉพาะเด็กๆ ที่ดูว่าจะไม่ได้เอาเรื่องในการอ่านสักเท่าใด อาจไม่ใช่ทั้งหมด แต่คือแว่นความคิดแรกที่ผมนึกออก

ผมคิดเล่นๆ ว่าปัญหาเรื่องการอ่านมีอะไรบ้างไล่เรียงได้มากอยู่ แต่ที่ซ้ำ คือ แยกไม่ถูกว่าอย่างไรมันหนักหนากว่ากัน ระหว่างการอ่านหนังสือไม่ออก อ่านผิดอ่านถูก อ่านน้อย อ่านในสิ่งที่ไม่ควรอ่าน ไม่มีอะไรน่าอ่าน อ่านไม่รู้เรื่อง อ่านไม่แตกอ่าน ไม่หลากหลาย ไม่รู้ว่าอะไรควรอ่านไม่ควรอ่าน อ่านที่ไม่ได้ศัพท์จับไปกระเดียดตีความผิดเพี้ยน และการไม่อ่านอะไรเลย

แน่ละว่า อ่านไม่ออกเป็นปัญหาพื้นฐานที่สำคัญที่สุด หากอ่านไม่ออกแล้ว ก็นำไปสู่ปัญหาการอ่านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมา ใครๆ ก็อยากอ่านหนังสือออกเขียนได้ เป็นทักษะพื้นฐานการศึกษาที่รัฐและสังคมปลูกฝังผ่านความพยายามที่เรียกว่าการพัฒนา แต่สิ่งที่ไม่แน่ใจนักคือ เราได้พยายามปลูกฝังนิสัยรักการอ่านมากน้อยเพียงใดในสังคมไทย และเรามักถูกบอกให้อ่านเพื่อสอบ อ่านเพื่อท่องจำ

มากกว่าการอ่านเพื่อวิเคราะห์ ตั้งคำถาม แลกเปลี่ยนมุมมองความคิดกับผู้อื่น

หนังสือในบ้านเรา เน้นการอ่านเพื่อการท่องจำมากกว่าการขบคิดเข้าใจ อาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ เคยอธิบายไว้ใน “วัฒนธรรมการอ่าน” (มติชนสุดสัปดาห์ สุกรีที่ 7 ตุลาคม 2554) ว่า

“คนไทยไม่ใช่ชาตินักอ่านมาแต่โบราณแล้วแม้เรามีอักษรใช้เขียนมาหลายร้อยปีแล้วเราก็ไม่ค่อยได้อ่านกันนัก การบริหารบ้านเมืองใช้เอกสารตัวเขียนน้อยมาก ปีหนึ่งๆ มีสารตราและใบบอกจากหัวเมืองเข้ากรุงไม่กี่ฉบับ วรรณกรรมส่วนใหญ่ก็มิใช่ฟังหรือสวดหรือขับหรือแสดง ไม่ได้มีไว้อ่าน แม้แต่การค้าซึ่งจะว่าไปก็เป็นต้นกำเนิดของตัวอักษรทั้งโลก ก็กระทำผ่านตัวอักษรน้อยมาก มีหลักฐานเกี่ยวกับสัญญาซื้อขายเพียงอย่างเดียวที่ตกทอดมาถึงปัจจุบัน คือกรรมกรรมขายตัวเป็นทาส ที่เขาเรือ, ยิมซ่าง ม้า วัว ควาย, หรือแม้แต่ชานา ก็หาได้ปรากฏสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรไม่ เมื่อเขียนกันไม่มากก็ย่อมอ่านกันไม่มากเป็นธรรมดา

สังคมที่มีการเขียนและการอ่านน้อยจะส่งต่อความคิด ความรู้ และความรู้สึกถึงความงามกันอย่างไร? คำตอบคือความจำ เช่นเดียวกับในสังคมที่ใช้ตัวหนังสือน้อยทั่วไป ความจำย่อมทำงานได้ดีท่ามกลางทฤษฎีแห่งความรู้ที่ว่า ความจริงที่ถูกต้องย่อมมีอยู่หนึ่งเดียว ความรู้ที่ถูกต้องคือรู้ความจริงหนึ่งเดียวในเรื่องต่างๆ ให้ถ้วนทั่ว คนที่มีความ

รู้มาก คือคนที่จำความจริงเหล่านั้นได้มาก ดังนั้น “ตำรา” ที่เหลือตกทอดมาแต่โบราณจึงมักเขียนอย่างสั้นๆ เฉพาะแก่นสารของเรื่องราว และหลายเรื่องมักแต่งเป็นกลอน เพื่อให้ท่องจำได้ง่าย”

นั่นทำให้เขาได้ไม่ยากว่า ทำไมเด็กไทยจึงเข้าชั้นเกลียดตำราเอามากๆ เพราะอ่านไม่สนุก ไม่เหลือพื้นที่ว่างทางความคิด จินตนาการได้ให้สมองโลดแล่นในนั้นอีก หนังสือกลายเป็นยาขม เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องอ่าน เพื่อสอบ เพื่อทำการบ้าน เท่านั้น ส่วนการอ่านการดูหนัง นิยาย คือช่วงเวลาที่มีความสุขที่สุด ซึ่งก็ไม่ผิดแปลกอะไรอีกเหมือนกันที่ผู้ใหญ่ในบ้านเราจะร้องกรี๊ดที่เด็กติดการ์ตูนกันงอมแงม

มักอธิบายว่าเป็นเพราะเทคโนโลยีอินเตอร์เน็ตที่ก่อให้เกิด “เขียน-อ่าน” น้อยลง แต่กลับ “ดู-ฟัง” มากขึ้น เช่น ในเฟซบุ๊ก หรือ ยูทูป เราเห็น “สอง-ดู” ชีวิตของผู้คนมากกว่าที่จะเขียนหรือตั้งใจอ่านมันอย่างจริงๆ (ว่าไปแล้ว การเขียนในอินเทอร์เน็ตนั้นสั้นลงทุกที ลำพังข่าวสั้น 140 ตัวอักษรในทวีตเตอร์ก็แทบจะไม่มีคนอ่าน กระทั่งเดี๋ยวนี้ผู้คนอ่านแต่เพียงพาดหัวข่าวสั้นๆ ไม่สามารถทนอ่านอะไรยาวๆ ได้อีกต่อไป)

โลกของสื่อใหม่กำลังนำพาผู้คนให้กลายเป็นโรคสมาธิสั้น ขาดจินตนาการ และขาดทักษะทางภาษาที่ละเอียดและครุ่นคิด เด็กๆ รุ่นใหม่ขาดการใช้ภาษาที่ละเอียด พวกเขามี “คลังคำ” ไม่เพียงพอในการบรรยายความรู้สึก จึงสร้างคำใหม่ๆ ขึ้นมาอยู่

เนื่องๆ ซึ่งคำใหม่วัยรุ่นเหล่านั้นก็ไม่มีอะไรมาก นอกจากคำหนึ่งคำที่รวบเอาความหมายทางอารมณ์เอาไว้ทั้งหมดไว้ในคำๆ เดียว ตั้งแต่ จี๊บ เรีด แซ่บ เวอร์ กระทั่ง ฟินสุดๆ อะ)

หนังสือมีได้ให้แต่จินตนาการ แต่มันให้ทั้งภาษา ความงาม เหตุผล กล่าวอย่างยุติธรรม เฟสบุ๊คหรือ อินเทอร์เน็ตมีได้ตั้งใจจะให้ผู้คนซึมซับจินตนาการ งานเขียนของผู้อ่าน หรือความลุ่มหลงไม่ทางภาษา กระทั่งความลุ่มลึกของความรู้แจ้ง เพราะหน้าที่ของมันเพียงแค่ออกเล่าข่าวสารแบบฟาสต์ฟู้ดเท่านั้น

ในเฟสบุ๊ค หรือ อินเทอร์เน็ต ช่างนักที่จะเรียกว่าเรากำลังอ่านหนังสือ ว่าที่จริงแล้วเรากำลังกวาดสายตาต่างหาก เราดูภาพ ดูข้อความที่เราควานหาสิ่งที่เราอยากจะทำ อยากรู้อะไร และสิ่งที่เราเรียกว่าอ่านจริงๆ มันคือ ข่าวสั้น ต่อท้ายความคิดเห็น และวิถีชีวิตของผู้คน ตารา คนดัง กระทั่งเพื่อนฝูง เรา เด็กวัยรุ่นสมัยนี้ ช่างที่จะอ่านหนังสือเพราะพวกเขาใช้เวลาส่วนมากไปกับโทรศัพท์มือถือ เกม เว็บบอร์ด หรืออนิเมะการ์ตูนเพื่อติดตามข่าวสารเพื่อนๆ ในเฟสบุ๊ค

เล่มนี้แล้วก็ไปเหลือเวลาให้อ่านหนังสือ ยังไม่ต้องนับว่าหากอยากอ่านขึ้นมา ก็อาจจะอ่านการ์ตูน หรือข่าวสาธิตาข่าว บันเทิงขบขัน กระทั่งนิตยสาร แฟชั่น โลฟิสต์ลิสต์ก็เป็นการอ่านเพื่อนำไปสู่การบริโภคมากยิ่งขึ้น

คนรุ่นใหม่มีอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ทำให้อ่านหนังสือได้สะดวกก็จริง คอมพิวเตอร์มือถือช่วยให้มีความสะดวกในการอ่านเพราะไม่ต้องแบกหนังสือเล่มใหญ่ได้เห็น้อย ทั้งอยากอ่านข่าวหรือดูหนัง ดูกับเพื่อนก็ยังได้ แต่ความสะดวกเช่นนี้เองที่ผมนึกว่ามีนักกลับมาพาเราให้ออกห่างไกลจากหนังสือดูๆ มากยิ่งขึ้นไปอีก เพราะเราจะเสียเวลาอยู่กับการติดต่อสื่อสารและความบันเทิงที่นำมาซึ่งปลายนิ้วของเรา หนังสือดูๆ นั้นช่างที่จะฝ่าฟันกระแสข้อมูลข่าวสารมาถึงเราได้ และมันก็ไม่ได้อ่านหนังสือเล่มไหนที่เราจะอ่านหนังสือจนจบเล่มผ่านเครื่องมือถือเหล่านี้

วิถีชีวิตที่เร่งรีบทำให้เรามีความสะดวกขึ้นก็จริง แต่มันก็เร็วพอที่จะพัดเอาความละเอียด และนิมิตในการอ่านหนังสือออกไปจากเราด้วย

ผมชอบยกตัวอย่างว่า ทำไม่กรุงเทพฯ จึงไม่เหมาะเป็นเมืองหนังสือโลก

เพราะ "ชีวิตผู้คนในเมืองหลวงที่เร่งรีบ แข่งขัน แข่งขัน" กระทั่งนั่งรถเมล์ ขึ้นรถไฟฟ้า ก็ยังมีจอโทรทัศน์เปิดกรอกรุกตาด้วยรายการโฆษณาขายสินค้า กรอกรุกด้วยเสียงเพลง ดีเจและโฆษณาวชิวิศ สัมภาษณ์เอกชน ที่เจ้าและดังพอที่จะรบกวนโสตให้ไม่มีสมาธิพออ่านกระทั่งหนังสือพิมพ์ที่แจกตามริมทาง จะเหลือเวลาและสมาธิได้อีกเล่า นอกจากกรอกรุกแล้วต้องฟังดีเจวัยรุ่นคุยเรื่องรัก เพลงรักอกหัก และโฆษณาสินค้า

ที่จริงและชิงช้าไม่ออกคือ มีคนใจดีเอาหนังสือไปผูกเก้าอี้รถให้ผู้ใช้โดยคนอ่าน หนังสือประเภท ขบขันตารา เม้าท์กระຈายวงการบินเหิง ซึ่งผมก็ไม่ทราบเจตนาของความหวังดีที่ว่ามันคืออะไร

ความคิดแรกที่นึกได้คือ คนที่เอาหนังสือมาวางให้ คงกลัวเฮงๆ ออกดองติดบาน จากนั้นจึงนึกว่า หนังสือที่เอามาวาง มัน "ง่ายมาก" กระทั่ง หนังสืออะไรๆ ก็เอามาไว้บนชั้นสาธิตาสาธิตาจนเต็ม หรือ พอมีสติก็นึกขึ้นมาได้ว่า ก็จริงแล้วที่วางหนังสือแบบนี้ คงไม่มีใครอยากนั่งอ่านนวนิยายรางวัลซีไรต์ เกล้งเคลียดกันบนชั้นที่บังแดดด้วยหลอด

หลังจากมีสติจึงมองเห็นเจตนาดีขึ้นมาด้วยพลัน แต่เด็กรุ่นใหม่คงมองมันด้วยความสงสัย หนังสือตาราของปีที่แล้ว กับเรื่องสั้นละครที่ออกอากาศไปแล้วเมื่อปีก่อน จะมาอ่านอะไรกันวันนี้ ได้แต่นึกแต่หาคำตอบไม่ได้ ก็เลยควักเอาหูฟังมาฟังเพลงแทนที่จะหยิบหนังสือขึ้นมาอ่าน

หันไปดูแผงหนังสือในร้านสะดวกซื้อ มีแต่หนังสือขายดี ตารา นักร้อง แฟชั่น ซึ่งก็ไม่มีผิดอะไร เพียงแต่ว่าหนังสือกลุ่มนี้จะยึดแผงหนังสือจัดเบียดบังหนังสือเนื้อหาอื่นๆ ไปจนตกขอบ (ผมตั้งเกดด้วยว่า หนังสือขายดี มักมีอยู่ 3 แนว คือ บันเทิงเชกซ์ ขบขัน ทำให้รวย(จะด้วยแก่กรรมหรือเคล็ดลับ) และ หนังสือที่บอกว่าควรซื้ออะไรในโลกอะไรชีวิตจริงจะอินเทรนด์ แผงหนังสือปัจจุบันเน้นหนังสือที่ขายได้เร็ว เปลี่ยนถ่ายได้ไว เพราะคงไม่มีใครอยากวางหนังสือดีๆ เอาไว้นานๆ เพราะมันแทบขายไม่ออก หรือไม่มีคนซื้อไปอ่าน

ร้านหนังสือดีๆ อยู่ในห้างสรรพสินค้า และมีราคาแพงเท่ากับค่าใช้จ่ายของคนเมือง 3 วัน แหล่งรวมหนังสือดีๆ อยู่ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยชั้นนำ สถานที่ติดต่อราชการวางหนังสือเก่าและไม่ได้คิดว่าหนังสือจะสำคัญอะไรไปกว่าการฆ่าเวลาหรือบริการ ห้องสมุดสาธารณะก็แห่งที่ถูกปล่อยปละละเลย ว่างทั้งปราศจากชีวิตและผู้คน ไม่ดึงดูดให้คนเข้าอ่าน

โลกของการอ่าน กลายเป็นโลกดับแค้นดับตัน และเข้าถึงได้ยากมากขึ้น ขณะที่โลกของสื่อออนไลน์

กลับเปิดกว้างจนไร้ขอบเขต เด็กนักเรียนเข้าห้องสมุดกันน้อยลง แต่เข้ากูเกิ้ลกันมากขึ้น ยังไม่นับว่าตลาดหนังสือบ้านเราไม่ได้รับการอุดหนุนพัฒนาเท่าที่ควร หนังสือดีได้รับการส่งเสริม แม้จะมีมหกรรมหนังสือจัดขึ้นมากมาย แต่ก็ไม่ใช่ความหลากหลายของหนังสือจะได้รับการยอมรับ มีหนังสือตามแผงชั้นกระแสดูเหมือนที่ขายได้ดี ขณะที่อาชีพของนักเขียนเก่ง ดี มีคุณภาพในบ้านเรากลับไม่ได้รับการสนับสนุนให้มั่นคง ถือเป็นวงจรอุบาทว์ในโลกของการอ่าน

รัฐรณรงค์ให้คนมาอ่าน แต่เราไม่ได้สร้างโลกที่เอื้อหนุนสำหรับการอ่านขึ้นเลย ปัญหาที่แท้จริงของการรณรงค์การอ่าน นั้นอยู่ที่โลกทัศน์ที่เอื้อหนุนต่อการอ่านด้วย ไม่ใช่แค่จัดงานสัปดาห์หนังสือแล้วผู้คนจะหันมาอ่านกันมากขึ้นเท่านั้น แต่ต้องสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมให้เหมาะสมแก่การอ่าน ทั้งพ่อแม่ก็ต้องเป็นแบบอย่างในการเลี้ยงดู

เรื่องการอ่าน ไม่ใช่การบังคับ หรือ อวดงอกรักกันไปครั้งคราว แต่ทำกันในระดับวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ต้องปลูกฝังกันมากกว่า และผมไม่คิดว่าเทคโนโลยีสมัยใหม่จะทดแทน หรือสัณหากระแสความนิยม หรือนิสัยการอ่านให้มากขึ้น ไม่ว่าจะป็นจอโทรทัศน์ หรือ จอคอมพิวเตอร์

ทราบได้ที่ผู้คนไม่สามารถมี "โลกที่เอื้อให้รักการอ่านได้" ทราบนั้นคนก็ไม่รักการอ่านอยู่ดี เพราะสิ่งที่จะกระตุ้นในคนอ่านหนังสือมันไม่ใช่ความสะดวกสบายหรือเทคโนโลยีใดๆ ทั้งสิ้น แต่เพราะแรงผลักดันทางจินตนาการและความอยากรู้ ไม่ใช่เพียงคอมพิวเตอร์มือถือหรืองานหนังสือลดราคา

อยากให้ "คนรักอ่าน" ต้อง "รักคนอ่าน" จริงๆ ด้วย!

ชื่อกิจกรรม การใช้พจนานุกรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อฝึกการหาความหมายของคำศัพท์จากพจนานุกรม
2. เพื่อการอ่านออกเสียงเมื่ออ่านปริศนาคำทายศัพท์ และการใช้ ประสพการณ์ทางภาษา ในการตอบคำศัพท์
3. เพื่อฝึกการทำงานกลุ่ม

วิธีดำเนินการ

1. ถูมปริศนาคำทายและให้ผู้ร่วมกิจกรรมทายคำศัพท์ โดยให้ยึดเสียงพยางค์แรกของคำศัพท์คำแรกเป็นแนวตอบของคำศัพท์ทั้งหมดในชุดเดียวกัน ทายเพื่อหาคำตอบพยางค์แรก ถ้าตอบถูกให้ผู้ถามบอก “ถูกต้อง” และย้คำพยางค์แรกที่เป็นหลักของคำทายในชุดนั้นๆ คำทายใดที่ผู้ตอบตอบไม่ได้ ให้ผู้ตอบบอก “ผ่าน” และถ้ายังมีเวลาเหลือให้ย้อนกลับมาถามคำถามที่บอกผ่านได้อีก จนกว่าจะหมดเวลา ซึ่งใช้เวลาประมาณ 2-3 นาที ตามแต่จะตกลงกัน

2. แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้ได้จำนวนเท่า ๆ กันหรือใกล้เคียงกัน แจกใบงานที่มาจากพจนานุกรม กลุ่มละ 1 ชุด หนังสือสุภาษิต คำพังเพย สำนวนไทย กลุ่มละ 1 เล่ม และกระดาษสำหรับเขียนปริศนาคำทายจากพจนานุกรม โดยให้เขียนความหมายของคำศัพท์ โดยค้นคว้าจากพจนานุกรมไว้ด้านหน้า และคำศัพท์เฉลยไว้ด้านหลัง ให้จัดทำชุดปริศนาและคำทาย ชุดละ 8-10 คำ ทั้งนี้ให้มีสุภาษิต คำพังเพยหรือสำนวน ชื่อจังหวัด อำเภอ ตำบล หรือหมู่บ้านเป็นคำทาย เพื่อเสริมความรู้รอบตัว

3. ทุกกลุ่มส่งตัวแทนมาเป็นผู้ถามปริศนา ให้ผู้ร่วมกิจกรรมในกลุ่มอื่นๆเป็นผู้ตอบ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับได้รับ

1. ผู้ร่วมกิจกรรมสามารถหาความหมายของคำศัพท์จากพจนานุกรมได้
2. ผู้ร่วมกิจกรรมสามารถอ่านออกเสียงเมื่ออ่านปริศนาคำทายศัพท์ได้ถูกต้อง
3. ผู้ร่วมกิจกรรมสามารถใช้ประสพการณ์ทางภาษาในการตอบคำศัพท์ได้ถูกต้อง
4. ผู้ร่วมกิจกรรมสามารถทำงานเป็นกลุ่มได้

ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรม

1. จัดทำเป็นปริศนาคำศัพท์ภาษาอังกฤษได้ โดยใช้พจนานุกรมภาษาอังกฤษ
2. นำไปใช้ประกอบการค้นคว้าเพื่อบูรณาการกับวิชาอื่น ๆ ได้ เช่น การใช้พจนานุกรมสารานุกรมในการค้นคว้าเรื่องเกี่ยวกับ สัตว์ เช่น ยุง ในเรื่อง ไข่เลือดออก เชื่อมโยงจากการหาความหมายของคำว่า ยุง คำศัพท์ ยุง ในภาษาอังกฤษ ค้นคว้าเรื่องการป้องกันยุงลาย กับโรค ไข่เลือดออก ในวิชาสุขศึกษา เป็นต้น

โดย สุประภา ศรีทอง

หมวด 1

1. หมา (คำสุภาพ) (สุนัข)
2. ความฝัน (สุบิน)
3. ทองคำ (สุพรรณ)
4. น้ำเมาที่กลั่น (สุรา)
5. ชื่อจังหวัดทางภาคใต้ (สุราษฎร์ธานี)
แปลว่าเมืองคนดี
6. ป่าช้า, ที่ฝังศพ (สุสาน)
7. ห้องส้วม (สุขา)
8. ชื่อภูเขาลูกหนึ่งชื่อว่าเป็น
ที่ตั้งแห่งเมืองสวรรค์
ชั้นดาวดึงส์เรียกว่า
เขาพระ_____

หมวด 2

1. ภาษนะกันคืน ปากตาย (กระทะ)
ใช้สำหรับหุงต้ม และทอด
2. ชื่อถนนหนทางหนึ่ง ทางสั้น ปีกสั้น (กระพา)
ขนลาย เป็นจุดกระ ๆ
3. ไม้ผลชนิดหนึ่ง ว่ากันว่าต้องทุบ (กระทอน)
จึงจะหวาน
4. ชื่อเต่าทะเลชนิดหนึ่ง (กระ)
5. วันเพ็ญเดือนสิบสอง (กระทาง)
เป็นวันลอย_____
6. ชื่อจังหวัดทางภาคใต้ (กระบี)
แปลว่า ลิง
7. ภาษนะสำหรับบ้วนน้ำและทิ้ง (กระโถน)
ของต่าง ๆ ที่ไม่ต้องการ
8. น้ำที่คั้นออกจากมะพร้าวสด (กะทิ)
ใช้ทำอาหาร หรือขนม

หมวด 3

1. ลิง	(วานร)
2. ลม	(วาโย, วาย)
3. น้ำ	(วาริ, วาริน)
4. คำพูด	(วาจา, วาทะ)
5. จำนวนไทยที่มีความหมายว่า
ผู้ที่ไม่รู้ค่าของสิ่งที่มีอยู่ในมือ	(วานรได้นกั)
6. มาตราวัคระยะของไทย 4 ศอก
เป็น 1__	(วา)
7. ชื่ออำเภอหนึ่งใบจังหวัด
อุบลราชธานี	(วารินชำราบ)
8. ชื่อตัวละครเอกฝ่ายหญิง
ในเรื่อง กามนิค	(วาสิฏฐิ)

หมวด 4

1. สัตว์จำพวกสัตว์สี่เท้า ในจำพวก
เท้ามีกีบหาอาหารด้วยการใช้จมูกคุบ (หมู)
2. สำนวนไทยที่แปลว่า คนที่เข้าไป
ขัดขวางขณะที่ผู้อื่นทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
กำลังจะสำเร็จ (หมูจะหาม
เอาคานไปสอด)
3. ขอบกินทำด้วยเนื้อหมู ทำเป็นฝอย (หมูหยอง)
4. ชื่อแกงคั่วส้มชนิดหนึ่ง ใช้หมูแทนปลา
แกงกับผักบุ้ง (หมูเทโพ)
5. ลูกหมวย่างทั้งตัว โดยวิธี หันไปรอบตัว (หมูหัน)
6. ชื่อมะพร้าวชนิดหนึ่ง (หมูสี)
7. ขอบกินทำด้วยเนื้อหมูแล้วเป็นแผ่นบาง ๆ
ปรุงรส ตีงแคะให้แห้ง แล้วปิ้งให้สุก (หมูแผ่น)
8. เนื้อหมูส่วนท้องที่ฆ่าแหละให้ติด
ทั้งหนัง มันและเนื้อ (หมูสามชั้น)

ชื่อกิจกรรม นิทานชาดก

การเล่าเรื่องและการอ่านนิทานชาดก นิทานประเภทต่างๆ และหนังสือบันทึกคดีที่มีสารประโยชน์
วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักนิทานชาดก นิทานประเภทต่างๆ และหนังสือบันทึกคดีที่มีสารประโยชน์
2. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักและฝึกวิเคราะห์ข้อคิด คุณธรรมและจริยธรรมที่แฝงอยู่ในเรื่อง
3. เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงามและเหมาะสม

วิธีดำเนินการ

1. แนะนำและเล่าเรื่องนิทานชาดก นิทานประเภทต่างๆ และหนังสือบันทึกคดีที่มีสารประโยชน์
2. ฝึกการฟัง การอ่าน และการวิเคราะห์สารประโยชน์ ข้อคิดที่ได้รับ
3. ฝึกการคิดและการเขียนนำเสนอความคิด
4. ฝึกการนำเสนอ ข้อคิด คุณธรรม และจริยธรรมที่ควรปฏิบัติสำหรับตนเองและผู้อื่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รู้จักนิทานชาดก นิทานประเภทต่างๆ และหนังสือบันทึกคดีที่มีสารประโยชน์
2. ได้รู้จักคิดวิเคราะห์สารประโยชน์ ข้อคิดจากการฟังและการอ่าน
3. ได้รู้จักการคิดแก้ปัญหา และการเขียนนำเสนอข้อคิด
4. ได้รับข้อคิด คุณธรรม และจริยธรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์จินดา จำเริญ

เอกสารประกอบ : กิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม

เนื้อเรื่องสังเขป ทศชาติชาดก

1. เติมิยชาดก

พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญเนกขัมมบารมีขั้นสูงสุด

คือ ทรงมีพระปณิธานแน่วแน่ว่าจะออกบวชให้ได้ ตั้งแต่พระชนมายุยังน้อย

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเตมิยราชกุมาร ได้ทรงสดับคำที่พระราชบิดาตรัสให้ราชบุรุษลงอาชญาแก่ใจ มีความสะดุ้งกลัวต่อบาปเร่าร้อนพระทัย อยากจะออกไปจาพระราชฐาน นางเทพธิดาจึงแนะนำให้ทำเป็นคนใบ้ พระองค์ทรงอธิษฐานจิตปฏิบัติตาม พระราชบิดาทรงให้ทดลองด้วยอุบายต่างๆ ก็ไม่สามารถจะทำให้พระองค์ละความตั้งใจได้ ในที่สุดพระราชบิดาเข้าพระทัยว่า พระองค์เป็นคนกาลกิณี จึงรับสั่งให้เอาไปฝังทั้งเป็น เลยเป็นเหตุให้พระองค์ได้ออกผนวชเป็นฤๅษีสำเร็จฉานและอภิญญา ลี้ชีวิตแล้วไปเกิดในพรหมโลก

ชาดกเรื่องนี้ให้คิดว่า : คนที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องรู้จักรอเวลา

2. มหาชนกชาดก

พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญวิริยบารมีขั้นสูงสุด

คือ ทรงพากเพียรว่ายน้ำข้ามมหาสมุทร คราวเดินเรือไปค้าขายแล้วเรือเกิดอัปปาง ทั้งที่ไม่รู้ว่า จะถึงฝั่งได้เมื่อใด

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระมหาชนกชาดก มีความเพียรมั่นคง เมื่อเรือแตกต้องว่ายน้ำอยู่ในกลางมหาสมุทร นางเมขลาเทพธิดามาพูดทดลองใจให้ท้ออาลัยในชีวิต พระองค์ก็ไม่ละความพยายาม นางเมขลาเลื่อมใส จึงช่วยให้พ้นจากอันตรายในมหาสมุทร แล้วได้เป็นเจ้ามหาชนกราช ครองเมืองมิติลานคร แคว้นวิเทหะ ภายหลังได้ออกผนวชเป็นฤๅษี

ชาดกเรื่องนี้ให้คิดว่า : ความพากเพียรนำไปสู่ความสำเร็จได้นั้น ต้องเป็นความเพียรที่ประกอบด้วยความรัก ความเข้าใจ และมุ่งมั่นต่องานอย่างแท้จริง

3. สุวรรณสามชาคก

พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญเมตตาบารมีขั้นสูงสุด

คือ ทรงรักและอยู่ร่วมกับสัตว์ป่านานาชนิดได้อย่างมีความสุข นอกจากนั้น ยังแผ่ความรักไปถึงผู้ที่ฆ่าพระองค์ด้วย

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ฤๅ เลี้ยงบิคา มารคาที่คาบอด ถูกพระเจ้าปิลชกษัตริย์
ด้วยธนู ได้รับทุกขเวทนาอย่างสาหัส ก็ไม่โกรธ ภายหลังได้ถวายโอวาทแก่พระเจ้าปิลชกษัตริย์
ให้ดำรงอยู่ในทศพิธราชธรรม

ชาคกเรื่องนี้ให้คิดว่า : คนมีเมตตา คือ คนที่มีความรักและปรารถนาดี ทั้งแก่คนที่เป็นมิตรศัตรู
การมีเมตตาที่ถูกค้อง คือ เริ่มต้นจากรักตัวเอง แล้วขยายความรักนั้น ไปถึงบุคคลอื่น เริ่มจาก
คนใกล้ชิดที่สุด ไปจนถึงคนที่ไกลตัว แล้วสุดท้ายความรักตัวแบบเห็นแก่ตัวก็จะหายไป

4. เมนิราชชาคก

พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญอุธิฐานบารมีขั้นสูงสุด

คือ ทรงแน่วแน่มั่นคงไม่หวั่นไหว แม้ว่าจะถูกเชื่อเชิญให้เสวยสุขอยู่ในสวรรค์ก็ทรงปฏิเสธ
และเสด็จกลับมาบำเพ็ญบารมีในโลกมนุษย์

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าเมนิราช ทรงยินดีในการบริจาดทานและรักษา
พรหมจรรย์ ภายหลังทรงรำพึงว่า การบริจาดทานกับการรักษาพรหมจรรย์ อย่างไหนจะมีผล
มากกว่ากัน ท้าวสักกเทวราชทราบความปริวิตกนั้น จึงลงมาพยากรณ์ และให้มาตุลีเทพบุตร
นำทิพยธมมารับพระองค์ไปดูนรกและสวรรค์ ภายหลังเมื่อทรงพระเกษาหงอก จึงได้ออก
ผนวชเป็นราชฤๅ

ชาคกเรื่องนี้ให้คิดว่า : การแน่วแน่มั่นคงในความดี เป็นสิ่งเกื้อกูลให้ประสบความสำเร้งได้

5. มโหสถชาคก

พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญปัญญามิขั้นสูงสุด

คือ ทรงใช้ปัญญาแก้ไขปัญหาค่างๆ ทำให้ตนเองและผู้อื่นพ้นจากความขาคดลำบากได้

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นมโหสถบัณฑิต มีปัญญาสามารถแก้ไขปัญหาของเทวดาและมนุษย์ ได้คิดอุบายให้กษัตริย์ 101 พระองค์ รอดพ้นจากการวางยาพิษและคิดอุบายขุดอุโมงค์ให้พระเจ้าวิเทหราช รอดพ้นจากอำนาจของพระเจ้าจูลนีพรหมทัต

ชาคเรื่องนี้ให้คิดว่า : ปัญญาอ่อนประเสริฐกว่าทรัพย์ คนมีปัญญาอ่อนมหาทรัพย์ได้ และรักษาไว้ได้ด้วย ส่วนคนที่ไม่มียปัญญา แม้จะมีทรัพย์ก็ยากที่จะรักษาทรัพย์ไว้ได้

6. ฎริทัตชาคค

พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญศีลบารมีขั้นสูงสุด

คือ แม้จะถูกเบียดเบียนให้ทุกข์ทรมานปางตาย ก็ไม่ทำร้ายผู้ที่ทรมานนั้น เพราะกลัวจะเสียศีล

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระยานาคชื่อฎริทัต อธิษฐานอุโบสถอดกลั่นความโกรธไม่ทำร้ายหนอง ที่จับไปเล่นละคร และได้กล้าแสดงธรรมล้างทริฐของพวกเรียนพระเวทบุชายัญญ

ชาคเรื่องนี้ให้คิดว่า: คนที่ทำความดีนั้น ตอนแรกมักมีอุปสรรคมาทดสอบ แต่สุดท้ายก็ประสบชัยชนะ

7. จันทกุมารชาคค

พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญขันติบารมีขั้นสูงสุด

คือ อดทนไม่โกรธตอบกัณหาละ ผู้ประทุษร้ายถึงขั้นให้พระองค์จะถูประหารชีวิต

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระโอรสของพระเจ้าเอกราช ทรงพระนามว่าจันทกุมาร ทรงคัดค้านความโดยุติธรรม พราหมณ์ที่รับสินบนแกั่งทูลยุยงให้เอาพระเจ้าจันทกุมารไปฆ่าบูชาัญญ แต่มีผู้ช่วยให้พ้นอันตราย

ชาคเรื่องนี้ให้คิดว่า : ความโลก แม้จะเป็นความโลกอยากทำความดี บางทีอาจทำให้คนมีคบอกได้

8. มหานารทกัศสพชาคก

พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญอุเบกขาบารมีขั้นสูงสุด

คือ ใช้ปัญญาที่ลึกซึ้ง กลับพระทัยพระเจ้าอังคิราษ ให้มีความเห็นถูก เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม และการเวียนว่ายตายเกิดในภพ ภูมิต่าง

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพรหมชื่อนารทกัศสพ มาช่วยนางรุจาแสดงธรรม ทำลายล้าง มิจฉาทิฐี ทำวอังคิราษและราชบริพาร

ชาคคเรื่องนี้ให้คิดว่า : ไม่ควรคบและเชื่อฟังคนพาล ควรคบแต่นักปราชญ์ที่เป็นคนดี มี ศีลธรรม

9. วิธูรชาคค

พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญสังจบารมีขั้นสูงสุด

คือ เมื่อตกลงรับคำ จะไปกับปุณณกชัณท์แล้ว แม้จะ ได้รับคำขอร้องให้คืนคำ ก็ไม่ยอม

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นวิธูรบัณชิต ถวายอรรถธรรมแก่พระเจ้าโกรพ รักษาสัตย์ ขอม สละชีวิต ไปกับปุณณกชัณท์ที่จะฆ่าเอาหัวใจไปให้นางวิมลตา และรอดชีวิตกลับมาได้ด้วย ความฉลาดในการแสดงธรรม

ชาคคเรื่องนี้ให้คิดว่า : ผู้มีสัจจะต่อตนเองและผู้อื่นเป็นคนดี เมื่อประสบกับข้อมพันภัยได้

10. มหาเวสสันดรชาคค

พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญทานบารมีขั้นสูงสุด

คือ ทรงบริจาคทรัพย์สิ่งของให้เป็นทาน ต่อมาทรงบริจาคช้างสำคัญคู่บารมีจนเป็นเหตุให้ถูก เนรเทศไปอยู่ป่า

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร ถูกจับไล่ให้ไปอยู่ป่า เพราะบริจาคช้างเผือก คู่บ้านคู่เมือง ต่อมาทรงบริจาคพระราชโอรสและพระราชธิดา และพระราชทานพระมเหสี ให้แก่พระอินทร์ผู้แปลงเป็นพราหมณ์มาทูลขอ ภายหลังได้ทรงครองราชย์สมบัติ

ชาคคเรื่องนี้ให้คิดว่า : การให้ทานเป็นบารมีแต่คนอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- บรรจบ บรรณรุจิ ผู้เรียบเรียง (ม.ป.ป.) นิทานชาดกพระเจ้าสิบชาติประกอบภาพพร้อมคติธรรม.
ชุดศตวรรษี่ เล่ม 1 - 10 กรุงเทพฯ : ธรรมสภา
- พระอมรพันธุ์ (จับ จิตธมโม ป.9). ผู้เรียบเรียง. (2535). *นันทิยวโนพระไตรปิฎก*. พิมพ์ครั้งที่ 6.
กรุงเทพฯ : สภาการศึกษาามหามกุฏราชวิทยาลัย
- อารีย์ สหชาติโกสีย์. (2524). *วรรณคดีชาดก*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน.

ชื่อกิจกรรม นิทานพับกระดาษ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อฝึกทักษะการฟัง การคิดวิเคราะห์
2. เพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรมฝึกทักษะการใช้ ตา มือ ใจ ไปด้วยกัน
3. เพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรมเกิดความคิดสร้างสรรค์ด้านศิลปะ
4. เพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรมเกิดความสนใจในการอ่าน

วิธีดำเนินการ

1. เล่านิทานประกอบการพับกระดาษเรื่อง “นกมีหู หนูมีปีก”
2. แจกกระดาษให้ผู้ร่วมกิจกรรมฝึกพับ “ค้างคาว” ตามขั้นตอนที่ได้เรียนรู้จากการดู

ฝึกปฏิบัติด้วยใจที่จดจ่อ (ตา มือ ใจไปด้วยกัน)

3. แนะนำหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการพับกระดาษ และเรื่องเกี่ยวกับค้างคาว หรือสัตว์อื่นๆ
4. นำผลงานที่ได้จากการพับกระดาษมาใช้ในการจัดนิทรรศการต่างๆ เช่น นิทรรศการหนังสือ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้ร่วมกิจกรรมมีทักษะในการฟัง และการคิดวิเคราะห์
2. ผู้ร่วมกิจกรรมใช้ทักษะตา มือ ใจ ไปด้วยกัน ในการพับกระดาษ
3. ผู้ร่วมกิจกรรมเกิดความคิดสร้างสรรค์ด้านศิลปะในการประดิษฐ์และตกแต่งกระดาษที่พับเป็นรูปสัตว์แล้วให้สวยงาม
4. ผู้ร่วมกิจกรรมเกิดความสนใจในการอ่านมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรม

1. เล่านิทานพับกระดาษเรื่องอื่น ๆ เช่น ปลา ผีเสื้อ ดอกไม้ ฯลฯ
2. นำไปบูรณาการใช้กับวิชาอื่น ๆ ได้ เช่น วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องมุมต่างๆ แขนงสมมาตร

สอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ การเขียนเรื่องจากภาพ ฯลฯ

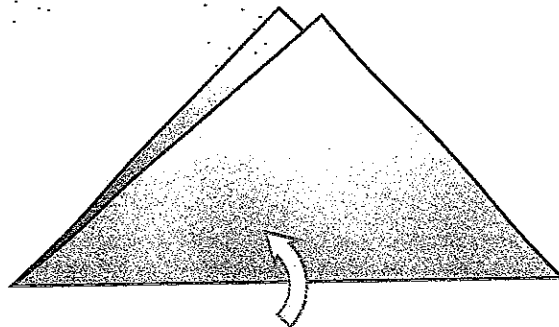
โดย สุประภา ศรีทอง

แนวทางการเล่านิทาน "เล่าไปพับไป"

"เล่าไปพับไป" เป็นการเล่านิทานรูปแบบหนึ่งที่สามารถสร้างความสนใจต่อผู้ฟัง วิธีคิดง่ายๆ คือ การพับส่วนใหญ่มักจะใช้กระดาษสี่เหลี่ยมจัตุรัส

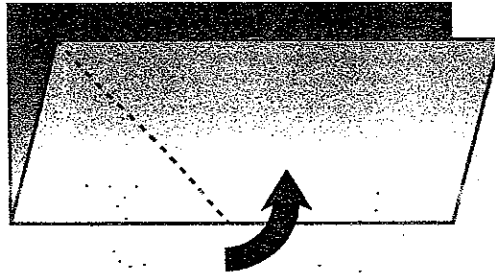
การพับครึ่งตามเส้นทแยงมุม

เมื่อพับครึ่งตามเส้นทแยงมุมจะเห็นเป็นรูปสามเหลี่ยม เราอาจจะจินตนาการเป็น ภูเขา บ้าน เรือใบ ขนมหึ่งกรอบ แขนงคิ้ว ดังรูป

การพับครึ่งกระดาษ

จะได้รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า อาจจินตนาการเป็น ป่า ผืนผ้า เกาะ บ้าน เป็นต้น

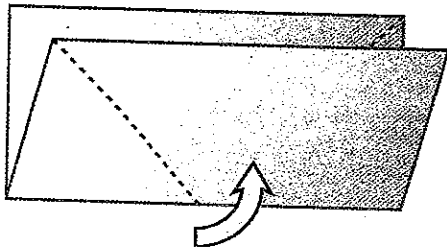
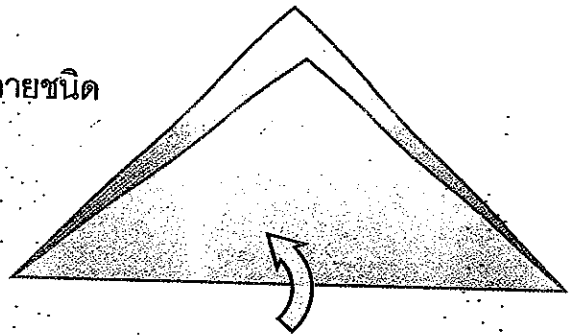
เมื่อจินตนาการเป็นอะไรแล้ว ก็แต่งเป็นเรื่องเป็นราวให้สนุกสนานตื่นเต้นได้ตามต้องการ เมื่อพับไปเล่าไปจนจบแล้วจะได้สื่อเป็นสิ่งต่างๆ เช่น ผีเสื้อ ค้างคาว ปลา กระเข้ ดอกไม้ ใบไม้ ผัก ผลไม้ ฯลฯ สามารถนำมาแต่งนิทานเรื่องต่อๆ ไป หรืออาจนำมาตกแต่งป้ายนิเทศ ตกแต่งเป็นภาพประกอบหนังสือ ทำบัตรอวยพร เป็นต้น

นิทานอีสปเรื่อง นกมีหู หนูมีปีก

อุปกรณ์ กระดาษสี่เหลี่ยมจตุรัส

การเล่นนิทานพับไป เป็นการเล่าโดยใช้กระดาษ เล่าไปพับไปเมื่อเล่าจบจะได้
สื่อเพื่อประกอบการเล่านิทาน และสื่อเพื่อใช้ประโยชน์อื่นๆ

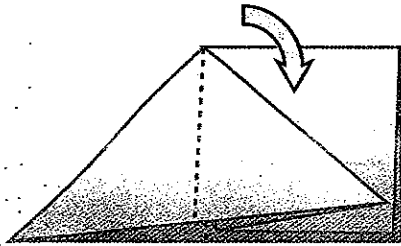
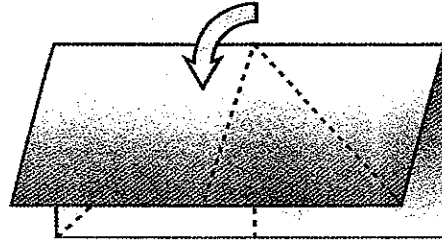
1. เขาใหญ่แห่งหนึ่ง มีสัตว์หลายชนิด
อาศัยอยู่อย่างมีความสุข

2. คืบวันหนึ่งเกิดพายุใหญ่ ทำให้บรรดาสัตว์
แม่-ลูกต้องพลัดพรากจากกัน เมื่อพายุสงบ
ลูกน้อยจึงพากันออกตามหาแม่ในป่าใหญ่

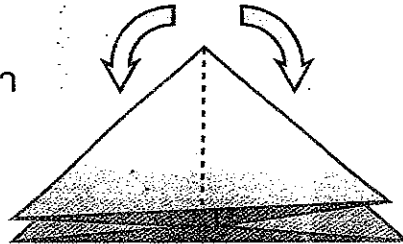

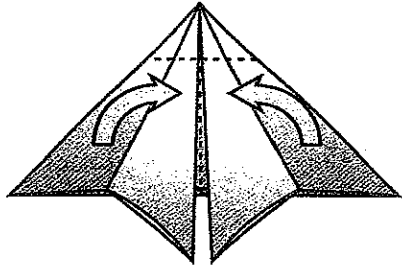
3 จนถึงป่าละเมาะแห่งหนึ่ง

4 พบบ้านหลังหนึ่งจึงเข้าไปถามทาแม่
แต่เจ้าของบ้านบอกว่า “แม่เจ้าเดินทาง
กลับไปหาเจ้าที่ภูเขาสูงโนน”

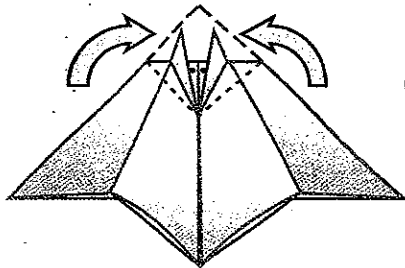
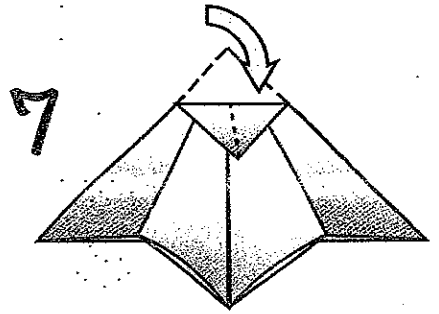
5 ลูกน้อยจึงเดินทางขึ้นไปบนภูเขา
โดยสร้างจรวดเพื่อขึ้นสู่ยอดเขา

6 เมื่อถึงยอดเขาสูง เขาก็ก้มหน้าลงมา
เพื่อมองหาแม่

ลมกรรโชกแรง ทำให้ลูกน้อยล่องลอยลงมา
จึงกางปีกออกก่อนรับลม ลมแรงจนทำให้ใบหูตั้งขึ้น
สัตว์ต่างๆ ด้านล่างเมื่อเห็นก็ร้องด้วยความแปลกใจ
ว่า “ดูนั่นสิ นกมีหู หนูมีปีก”

8 ลองทายดูสิว่า สัตว์ที่เห็นเป็นตัวอะไร

10

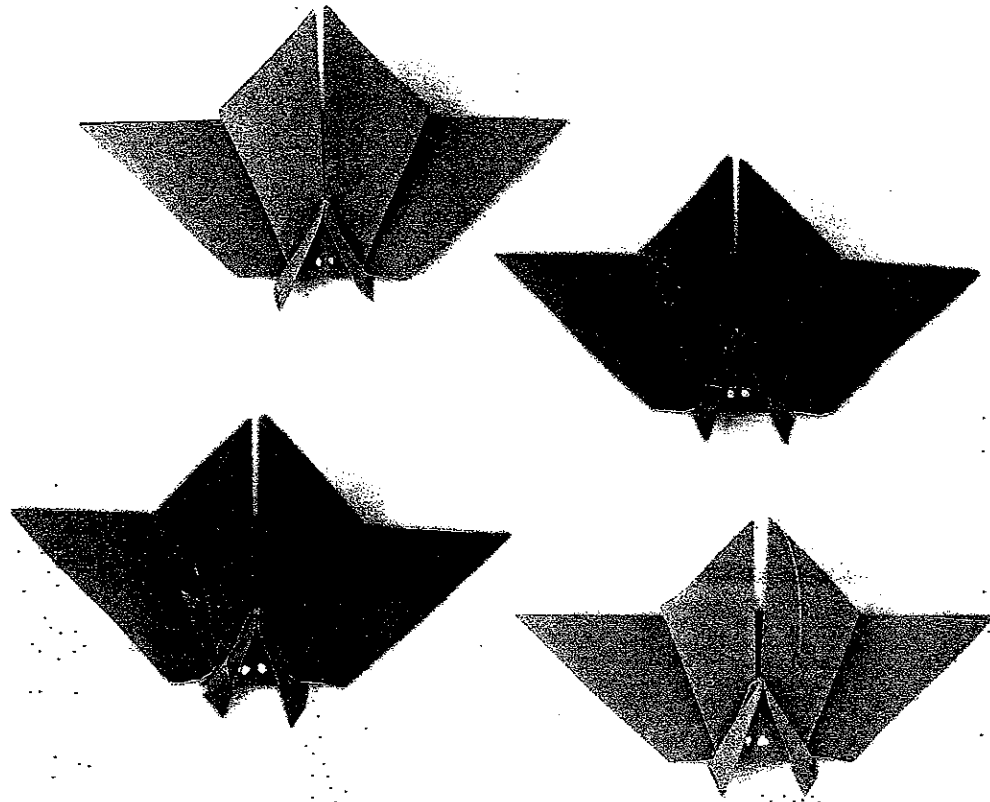

นิทานอีสปเรื่อง **นกมีหู หนูมีปีก**

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ค้างคาวตัวหนึ่งพลัดหลงไปพบกับแมวตัวหนึ่งซึ่งชอบกินหนู แมวตัวนั้นจึงจับตัวได้แล้วถามว่า “เจ้าเป็นหนูใช่ไหม ข้าชอบกินหนู” ค้างคาวบอกว่า “ข้าก่อนท่าน โปรดดูให้ดี ข้าไม่ใช่หนู เพราะข้ามีปีก” แมวเห็นดังนั้นจึงปล่อยค้างคาวไป ต่อมาค้างคาวไปพบกับแมวอีกตัวหนึ่ง แมวจับค้างคาวไว้ แมวถามว่า “เจ้าเป็นนกใช่ไหม ข้าชอบกินนก” ค้างคาวรีบตอบว่า “ข้าก่อนท่านดูให้ดี ข้าไม่ใช่นก ดูซิข้ามีหูด้วย” แมวเห็นว่าค้างคาวมีหู คงไม่ใช่นกจึงปล่อยค้างคาวไป

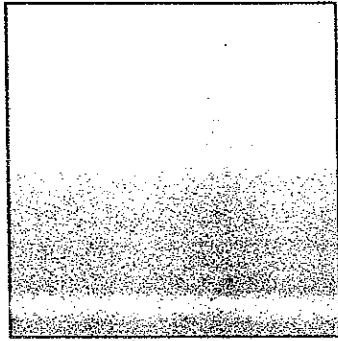

ดั่งดาว

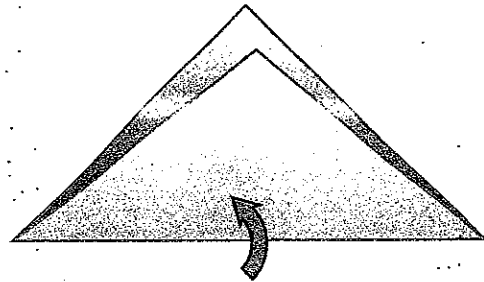
ชื่อสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม หลายชนิดและหลายวงศ์ ลำตัวมีขนปุย ปีกเป็นแผ่นหนังขนาดใหญ่ เวลาเกาะจะห้อยหัวลง หากบินในเวลากลางวัน เช่น ค้างคาวแม่ไก่ป่าฝน ค้างคาวลูกหนูบ้าน (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หน้า 244)

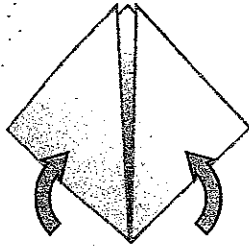
นิทานพับไปเล่าไปเรื่อง
“ทนายซี...ฉันเป็นใคร”

1 ๓ ทะเลกว้างใหญ่
มีสัตว์น้ำมากมายหลายชนิด

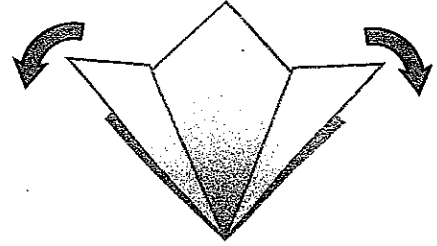
2 ได้ห้องทะเลมีภูเขาใหญ่

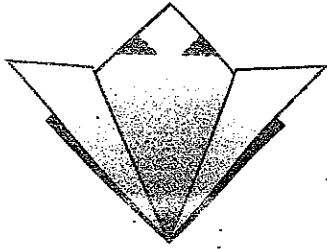
3 ภูเขาใหญ่ลูกนี้มีประตูใหญ่ 2 บาน

4 วันหนึ่งมีปลาหมึกยักษ์ตัวหนึ่ง
ใช้หนวดจับประตูจนเปิดออก
ด้านละครึ่งบาน

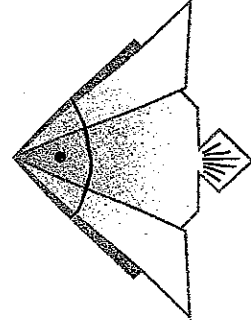

(ตัดออกตามรอยประ)

5 ทันใดนั้นมีสัตว์ตัวหนึ่งว่ายน้ำออกมา
ด้วยความตกใจ...
ปลาหมึกใช้หนวดคว้า
จนสัตว์น้อยตัวนั้นทางแหวง
ว่ายน้ำหนีไป

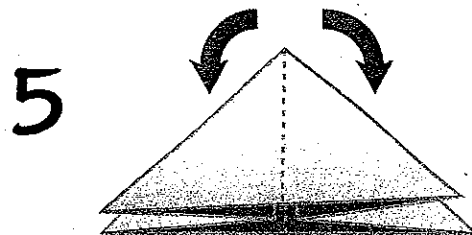
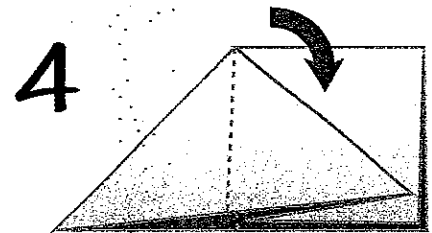
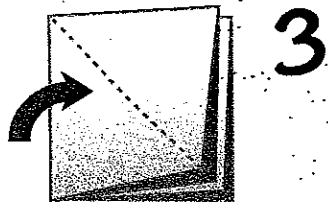
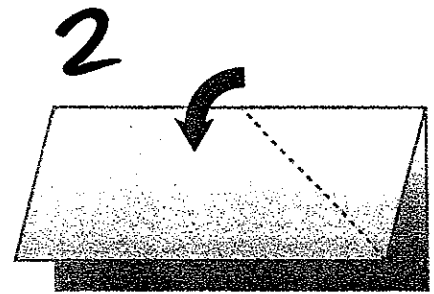
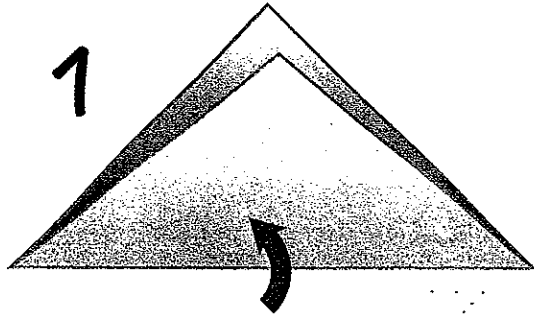
6 สัตว์นั้นคือ.....

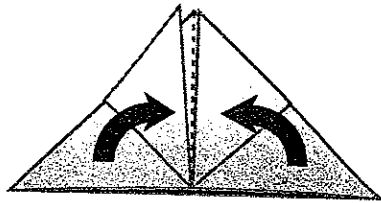
นำปลาที่พับได้มาตกแต่งให้สวยงาม อาจจะใช้กระดาษท่อนของขวัญสวยๆ ก็ได้

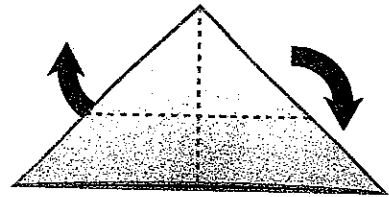
นิทานพับไปเล่าไปเรื่อง
“ทนายซี...ฉันเป็นใคร”

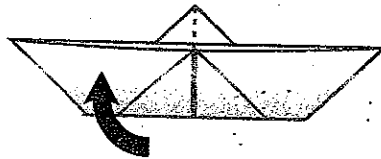
6

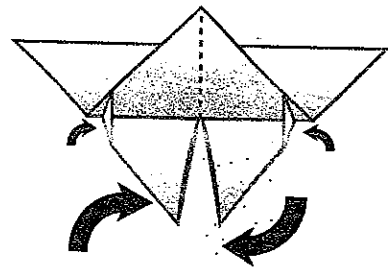
7

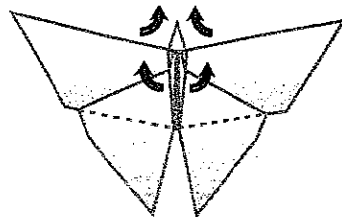
8

9

10

ผีเสื้อ

16

๗๗๗

กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์; อ่ำไพ ศิริชัยพงศ์; และสุเทพ กิตติสุนทร. (2549) กระดาษกลายร่าง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : คิด
Dewey Call No.: 745.54 ก728ก LC Call No.: TT870 ก728 2549

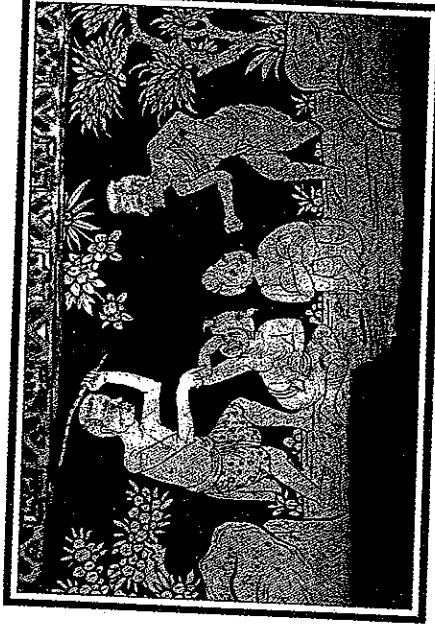
บทนำเกี่ยวกับนิทานไทยคำกลอน

นิทานนี้มี ยายกับตา..สองคน

นิทานเกี่ยวกับยายกับตานี้ มีนิทานเล่าไว้ ๒ เรื่องคือ นิทาน ยายกับตาปลุกกล้วยปลุกงาเรื่องหนึ่ง และนิทานยายกับตาปลุกข้าว เรื่องหนึ่ง ส่วนเป็นนิทานที่นิยมเล่าให้เด็กไทยฟัง ซึ่งผู้เล่าสามารถ สอดแทรกให้มีคติเตือนใจ และเล่าให้สนุกสนานได้ นิทานนี้ใช้เล่า สอนติดต่อกันมาช้านาน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีกระแสพระราชดำริถึง นิทานเรื่อง“ยายกับตาปลุกกล้วยปลุกงา” ไว้เป็นเครื่องเตือนสติเมื่อ ครั้งพระองค์เสด็จออกมหาสมาคม อันเนื่องในวโรกาสวันเฉลิม พระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๓๕ จึงเห็นว่านิทานเรื่องนี้ มีความสำคัญ

นิทานเรื่อง ยายกับตานี้ คนอายุ ๕๐-๖๐ ได้เคยอ่านในสมัย เป็นเด็กเรียนหนังสือ พอโตแล้วแล้วก็ไม่ได้อ่านแต่ยังเล่าเอาความได้ เหตุที่มีนิทานเรื่อง ยายกับตา อยู่ ๒ เรื่องนั้น เรื่องเดิมเป็นเรื่อง ยายกับตาปลุกกล้วยปลุกงา ที่แพร่หลายเพราะอยู่ในหนังสือเรียน เป็นนิทานแบบลูกโซ่ที่ใช้เล่าย้อนทบวนกลับมากให้สนุก ส่วนเรื่อง ยายกับตาปลุกข้าว นี้เป็นเรื่องแต่งขึ้นเพื่อเสริมคุณธรรมที่เป็น

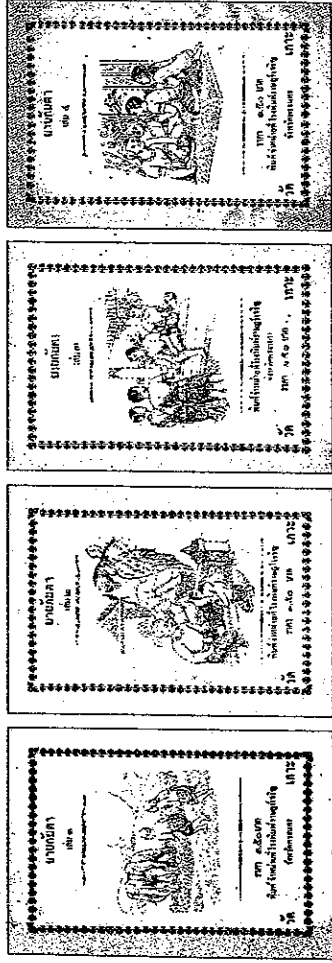
ยายกะตา(ปลุกกล้วยปลุกงา)
ภาพลายรดน้ำ
สร้างในสมัยรัชกาลที่ ๓
เรียนภาพลงรักปิดทอง
อยู่ที่เชิงบันไดหน้าต่าง
ของพระอุโบสถ

วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
มีจำนวน ๑๒ ภาพ

เรื่องราวของความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละช่วยเหลือกัน ความ รู้จักพอและความเหมาะสม ยายกับตาเรื่องนี้หาอ่านยาก

จากเหตุที่นิทานนี้ใช้ ยายกับตาสองคน มาเป็นต้นเรื่องเล่าของ นิทานนั้น เหมือนจะตั้งใจให้สำนึกว่า ยายกับตา เป็นตัวแทนของ ปู่ย่าตายายที่มีประโยชน์แก่ลูกหลานมากมายนัก จึงทำให้นิทาน ยายกับตาทั้งสองเรื่องได้รับความนิยม ใช้เป็นนิทานที่ใช้เล่าสอน ลูกหลาน ถึงความอดทนที่หลานต้องไปขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น จนได้ อีกเรื่องนั้นใช้สอนถึงความเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต สอนการ คบเพื่อน การยอมเสียสละ และรู้จักสิ่งที่ควรและไม่ควร เป็นลักษณะ ที่สังคมไทยต้องการ

นิทานยายกับตา จึงเป็นที่รู้จักกันอย่างดี เพราะยายกับตานี้

ขายกับตา(ปลุกข้าว)
ภาพปก..พิมพ์เมื่อ พ.ศ.๒๕๕๒ โดยโรงพิมพ์ราชภัฏวชิรวิทยุ(วัดเกาะ) มี ๕ เล่มค่ากลอน

เป็นตัวแวนของผู้ใหญ่ใจดีและมีคุณธรรม คอยช่วยเหลือเกื้อกูล
ลูกหลาน จนได้รับความชอบในชีวิต เป็นยายกับตาที่อยู่ในหัวใจของ
ลูกหลาน ดังนั้นนิทานประเภทนี้ จึงถือว่าเป็นนิทานที่สร้างคุณค่าแก่
สังคมไทย แม้จะเป็นเรื่องที่ตั้งขึ้นไว้อ่านสนุกสนานตามสมัย ปัจจุบัน
ก็ถือว่ายังใช้เล่าแสดงถึงคุณธรรมที่ทุกคนต้องการได้

เมื่อตายเป็นตัวแวนของความรักและเอ็นดู เป็นตัวแทน
ของประโยชน์ที่ลูกหลานได้เช่นนี้ การอ่านนิทานเก่า จึงเป็นการ
ค้นหาคุณค่าจากนิทาน แม้ว่าจะไม่ทันสมัยนักก็ยิ่งนับได้อย่าง
หนึ่งว่า สังคมที่เอื้อเอ็นดู มีความเอื้อสัตย์ ยึดมั่นในอุเบกขา และ
อดทนนั้น เกิดจากคนที่อ่านหรือฟังนิทานยายกับตานี้ทั้งสิ้น

นี่ก็เสียดาย ถ้าสังคมไทยจะทั้งนิทานประเภทนี้ไปหาค่านิยม

จากนิทานที่ไม่พึงประสงค์และไร้สาระบางเรื่อง หากทุกคนช่วยกัน
รักษาภาษาไทยให้กลับมามีคุณค่าคุณธรรมจริยธรรมที่ดีให้แก่สังคมไทย
กันใหม่ ก็ถือว่าเป็นสิ่งดี..ด้วยนิทานแบบนี้เกิดจากเหตุเพราะสังคม
ไทยนั้นมียายกับตา (เป็นตัวแวนของพี่ๆ น้าอา ปู่ย่า ตายาย ด้วย)
....ที่คอยสอนและช่วยกันประคับประคองลูกหลานให้เป็นคนดีที่
สังคมไทยต้องการ ติดต่อกันมาหลายยุคสมัย

ผมชื่นชม และขอขอบคุณ ปู่ย่า ตายาย ทุกคน ที่ให้ความรักหลาน
มาจนทุกวันนี้

พลชาติชัย ลิทธิธัญกิจ

ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาไทย

ยถึงนิทานยายกับตาของไทย

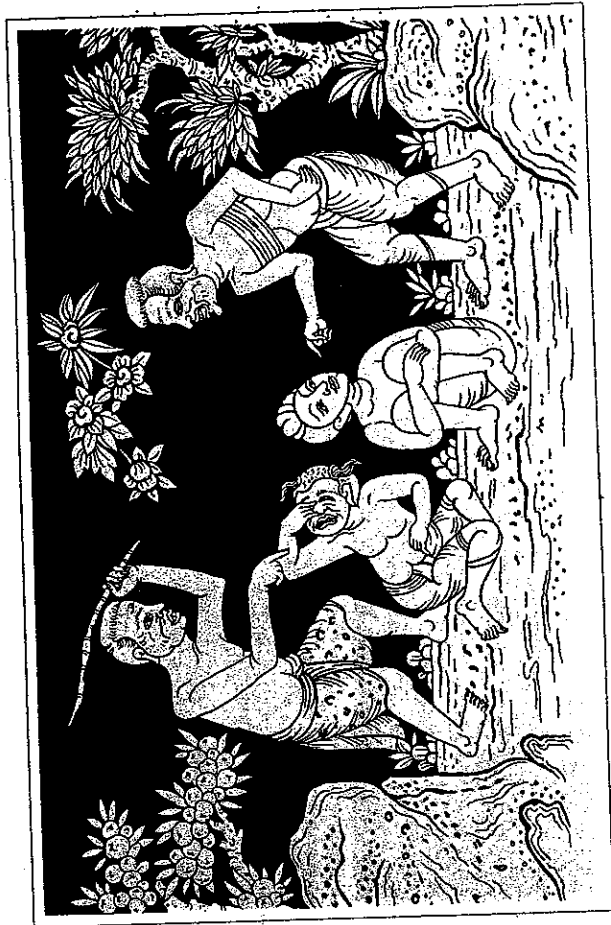
นิทานเรื่อง ยายกะตา (ปลุกกล้วยปลุกงา)

นิทานยายกะตาคือเป็นนิทานที่ใช้เล่าต่อกันเป็นลูกโซ่หมายถึงว่า เนื้อเรื่องจะวนกลับมาที่ตอนต้น แล้วไปหาเรื่องใหม่กลับมาเล่า เหมือนเดิมโดยมีความประสงค์จะให้จำคำสำคัญไว้คือ คำว่า“ไม่ใช่ กงการอะไรของข้า” ส่วนผู้เล่าจะสอดแทรกเกร็ดให้สนุกสนานนั้นอยู่ที่ผู้เล่าจะแต่งเติม

ต้นฉบับนิทานเรื่อง ยายกะตา นั้น เป็นภาพลายรดน้ำสร้างใน สมัยรัชกาลที่ ๓ เขียนภาพลงรักปิดทองอยู่ที่เชิงบานหน้าต่างของ พระอุโบสถวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีจำนวน ๑๒ ภาพ ดังนี้

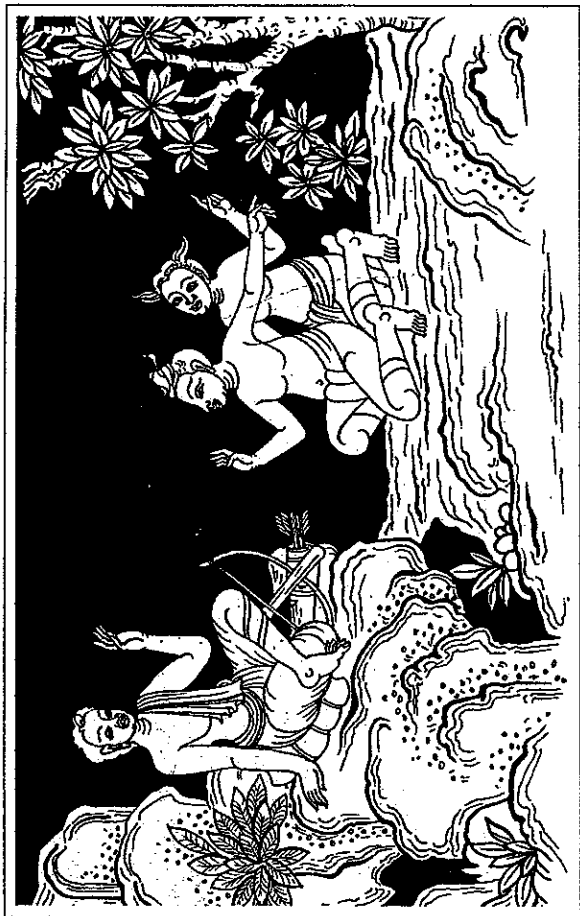

ยายกะตา ปลุกกล้วยปลุกงา ให้หลานเฝ้า
หลานไม่เฝ้า กามากินกล้วย กินงา เจ็ดเมล็ด เจ็ดทะนาน

ยามา ยายตา

ตามา ตาตี

หลานจึงร้องไห้ ไปหานายพราน ขอให้ช่วยยิงกา

นายพรานตอบว่า ไม่ใช่กึ่งการอะไรของข้า

ยายกะตา ปดุงถั่วปดุงกา ให้หลานเฝ้า

หลานเฝ้าเฝ้า กามากินถั่ว กินงา เจ็ดเมล็ด เจ็ดทะนาน

ยายมา ยายตำ ตามา ตาดี

หลานจึงไปหาหนู ขอให้ช่วยกัดสาธนูนายพราน

หนูตอบว่า ไม่ใช่กักรออะไรของข้า

ยายกะตา ปดุงถั่วปดุงกา ให้หลานเฝ้า

หลานเฝ้าเฝ้า กามากินถั่ว กินงา เจ็ดเมล็ด เจ็ดทะนาน

ยายมา ยายตำ ตามา ตาดี

หลานจึงไปหาแมว ขอให้ช่วยกัดหนู

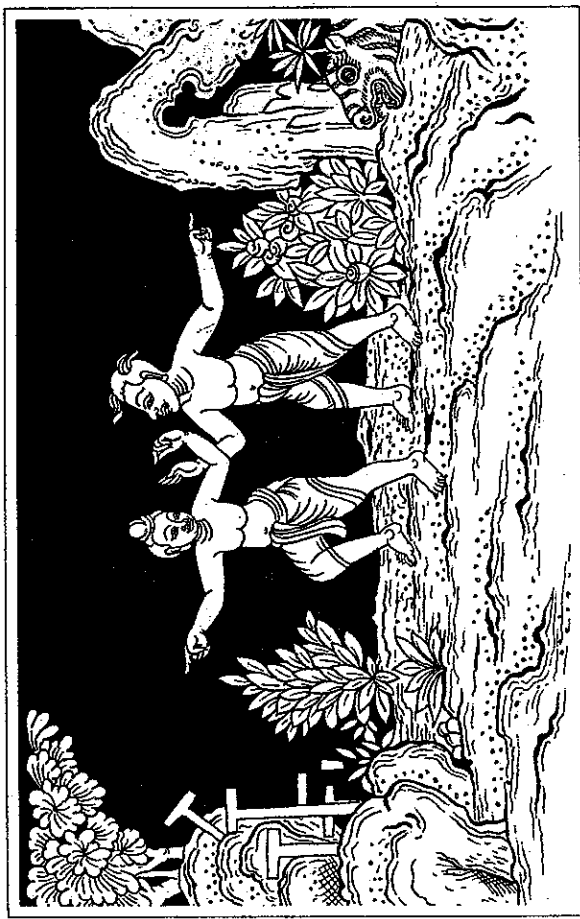
หนูไม่ยอมกัดสาธนูนายพราน

แมวตอบว่า ไม่ใช่กักรออะไรของข้า

ยายกะตา ปลุท้วปลุทงา ให้หลานเฝ้า

หลานไมเฝ้า กามากินถั่ว กินงา เจ็ดเมล็ด เจ็ดทะนาน

ยายมา ยายดำ ตามา ตาตี

หลานจึงไปหาค้อน ขอให้ยื้อนหัวหมา

ค้อนตอบว่า ไม่ใช่กุงการอะไรของข้า

(ยื้อน หรือ ยอน เป็นอาการตีหัวหมาคล้ายเคาะ)

ยายกะตา ปลุท้วปลุทงา ให้หลานเฝ้า

หลานไมเฝ้า กามากินถั่ว กินงา เจ็ดเมล็ด เจ็ดทะนาน

ยายมา ยายดำ ตามา ตาตี

หลานจึงไปหาหมา ขอให้ช่วยกัดแมว

หมาตอบว่า ไม่ใช่กุงการอะไรของข้า

ยายกะตา ปดุกถั่วปดุกกา ให้หลานเฝ้า

หลานเฝ้าเฝ้า กามาเกินถั่ว กิงกา เจ็ดเมล็ด เจ็ดทะนาน

ยายมา ยายดำ ตามา ตาดี

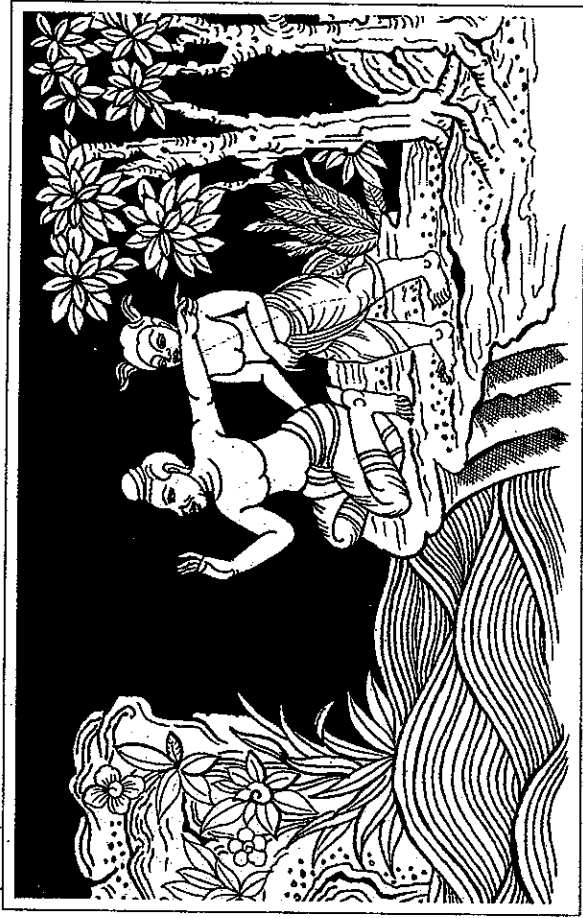
หลานจริงไปหาไฟ ขอให้ช่วยไหม้ค้อน

ไฟตอบว่า ไม่ใช่กการอะไรของข้า

ยายกะตา ปดุกถั่วปดุกกา ให้หลานเฝ้า

หลานเฝ้าเฝ้า กามาเกินถั่ว กิงกา เจ็ดเมล็ด เจ็ดทะนาน

ยายมา ยายดำ ตามา ตาดี

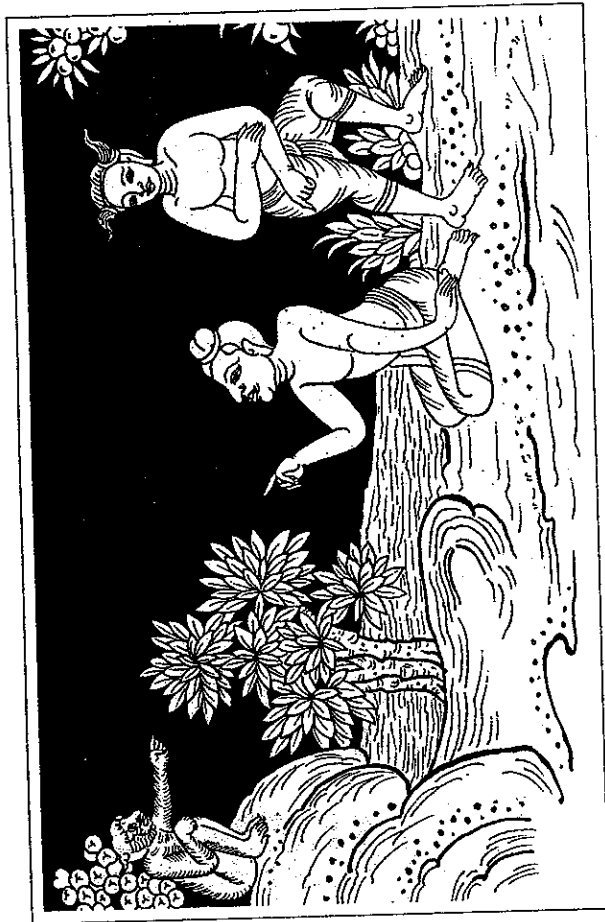
หลานจริงไปหาน้ำ ขอให้ช่วยดับไฟ

น้ำตอบว่า ไม่ใช่กการอะไรของข้า

ยายกะตา ปูลูกตัวปูลูกงา ให้หลานเฝ้า

หลานเฝ้า กามกีนถั่ว กินงา เจ็ดเมล็ด เจ็ดทะนาน

ยายมา ยายตำ ตามา ตาตี

หลานจึงไปหาตลิ่ง ขอให้ช่วยกับเฝ้า

ตลิ่งตอบว่า ไม่ใช่กึ่งการอะไรของข้า

ยายกะตา ปูลูกตัวปูลูกงา ให้หลานเฝ้า

หลานเฝ้า กามกีนถั่ว กินงา เจ็ดเมล็ด เจ็ดทะนาน

ยายมา ยายตำ ตามา ตาตี

หลานจึงไปหาช้าง ขอให้ช่วยถล่มตลิ่ง

ช้างตอบว่า ไม่ใช่กึ่งการอะไรของข้า

ยายกะตา ปลุกกล้วยงา ให้หลานเฝ้า

หลานไม่เฝ้า กามกีนแก้ว กินงา เจ็ดเมล็ด เจ็ดทะนาน

ยายมา ยายตำ ตามา ตาตี

หลานวิ่งไปหาแมลงหวี่ ขอให้ช่วยตอมตาข้าง

แมลงหวี่ตอบว่า ข้าจะช่วยตอมตาข้างให้เนาทงสองข้าง

(ภาพหมดลิ้นแก้หนี้)

วิธีเล่านั้น ต้องเล่ากลับที่ภาพ ๑-๒ ทุกครั้งทำให้ความของนิทานยาวออกไปอีก และทำให้เด็กทำได้โดยเฉพาะคำตอบว่า “ไม่ใช่การอะไรของข้า” แล้วก็เล่าเริ่มต้นให้หลานสองคน(ในภาพเขียนเป็นเด็กผมจุกกับเด็กผมแกละสองข้าง) ไปขอความช่วยเหลือนายพรานยิงธนู พรานไม่ช่วยก็ไปหาหนู เมื่อหนูไม่ช่วยก็ไปหาแมว แล้วแมวก็ไม่ช่วยก็ไปหาหมา หมาก็ช่วยไปหาค้อน ค้อนไม่ช่วยไปหาไฟ ไปไม่ช่วยไปหาน้ำ น้ำไม่ช่วยไปหาตลิง ตลิงไม่ช่วยไปหาช้าง และช้างไม่ช่วยไปหาแมลงหวี่ ในที่สุดแมลงหวี่ก็รับที่จะช่วยเหลือไปตอมตาข้างให้ จากนั้นก็ต้องเล่าย้อนกลับไปอีกว่า แมลงหวี่ตอมตาข้างแล้ว ช้างรับจะช่วยเหลือไปตอมตลิง เมื่อช้างไปตอมตลิงตลิงรับจะช่วยไปทับน้ำ แล้วน้ำรับจะช่วยไปดับไฟ ไฟจะช่วยไปไหม้ค้อน ค้อนจะช่วยไปย่อนหัวหมา หมารับจะช่วยไปกัดแมว แมวรับจะช่วยกัดหนู หนุรับจะช่วยไปกัดสายธนู ในที่สุดพรานรับจะช่วยยิงธนูไล่ฝูงกา จากนั้นฝูงกาก็ไม่ลงมากินกล้วยอีก ในที่สุดหลานก็ไม่ต้องเฝ้ากล้วยงา ให้ยายกับตา

นิทานยายกับตา นั้นง่ายเพราะเรื่องของความช่วยเหลือและตอบเหมือนกันทุกตอนว่า“ไม่ใช่การอะไรของข้า” เพียงแต่จำลำดับผู้ที่จะขอให้ช่วยให้ถูกเท่านั้น ครูขอใช้เล่าและสมมติให้เด็ก ๆ เป็นหลานสองคน(คือเจ้าผมจุก กับเจ้าแกละสองข้าง) เป็นพราน เป็นหนู เป็นแมว เป็นหมา เป็นค้อน เป็นไฟ เป็นน้ำ เป็นตลิง เป็นช้าง

เป็นแมลงหริ เป็นฝูงกา เป็นยากับตา เสน่ห์ทามและเล่ากันเองได้
ทั้งห้อง ต้องจำให้ได้ว่าให้ช่วยไปทำอะไร คล้ายกับการเล่นว่าจะ
แก้ปัญหาได้ด้วยอะไร ใครจะชนะใครเหมือน การเล่นเป่าอิ่งซุบ
ที่เด็กไทยชอบอยู่แล้ว

ต่อมาสีผู้นำเนื้อเรื่องไปแต่งคำกลอนขึ้นใหม่ แต่งเติมเป็นหลาน
ไปเล่นว่าไม่ให้ใครตัวไรเจ้าให้ยากับตา ซึ่งความเดิมเขียนเป็นเด็ก
สองคนนั่งเล่นกัน ไม่มีเล่นว่า

กา

พลาดิตย์ สิทธิชัยกิจ; และภริยาพล กาญจนเกตุ. (2545) นิทานไทยคำกลอน ยายกับตา. กรุงเทพฯ : เรือนปัญญา.
Dewey Call No.: 895.911 น597

ଅନୁପମା ୧:୨

